

YÖN
HAFTALIK GAZETE

OKUYUCUDAN YÖNDE

**İsparta
Valisi**

Memleket sorunlarına ışık tutmak için gecesini gündüzine katarken çalışan, gen, yaşlarında saçlarını döken, kamburunu çikan, yüzünü kırsıklıkları doldurmuş bir topşumun dertlerini, iznırıplarını memleket sathına duymakta fayda vardır. Bu topşum ki; köy çocuklarından fakir tabakadan gelmiş, ancak tâhîtilerini devlet yardım ile yapan bir hâkî yurt sever öğretmenlerdir.

Isparta vilayetinde çalışan öğretmenlerin baskılara artık takahmîlî kalmamıştır. Bu baskılardan ise sırtını kimlere dayamış olduğu iyle gün ışığına çıkmış Isparta Valisi Sayın Ertuğrul Süer'den gelmektedir Ispartaya geldiği günden beri, öğretmenleri hor görmege çalışan, derneklerini kapatmak için baskılardan yapan dernek genel kurullarının secimle iş başına getirdikleri öğretmenlere, resmi yazılar yazarak vazifelelerini bırakırmak isteyen Ertuğrul Suerin, bu vesikalaları, resmi yazıları alan öğretmenler tarafından bu sene Adapazarı'nda yapılan T.O.D.M.F nûnda dile getirilmiştir. 65 bin öğretmenin temsilcileri tarafından İç İşleri Bakanlığı nezdinde protesto edilmiştir. Ne yazık ki öğretmenler zümresine züm etmekten zevk duyan bu şâhsa herhangi bir suç alı dahi aştırmamıştır.

Bu kadar hâdiseden sonra bir yazı ile geçici iki öğretmen arkadaşın köyleri gezinemeleri için emni çıkarmıştır. Bu da yetmiş yorumus gibi secimden önce yalnız öğretmenler zümresini salınlara doldurarak, siyasete karışmamaları için nutuklar çekmeye başlamış, hepsini mesuliyetini müdürk olmayan insanları seviyesine koyarak, Anayasadan ve seçim kanunundan maddeler okumuştur. Eğer bu bir ikazsa, ne den devlet memurlarından yalnız öğretmenler böyle bir ikaza maruz bırakılmıştır? Ortada suç varsa, neden kanun inuameye ya pilmanmaktadır? Bizi halk naâzârında küçük düşürme yetkisini nerden buluyor bu en yetkilî makamlarımız?

Bu toplantılarından biri de 29.9.1965 tarihinde Keçiborusu Kaymakamlığının 27.9.1965 tarih ve 28 sayılı, valinin emirlerini bildiren yaz ile Keçiborusu'da, kilometrelerce uzak köylerden yaya olarak gelen öğretmenlerle yapıldı. Ve köylerden gelen bu öğretmenlerin yüzüne saygı ve onların şâmar gib su cümleler væsiârlıdı:

.....Bundan sonra hepiniyi adın adın takip ettiğem. Bu takibi hiç bir iktidâr önyemeyecektir.bundan sonra kahvelerde ağız dalaşı yapamayacaksınız.hepiniz benim gibi düşünmenizi tavsiye ederim. gibi...

O anda salonu dolduran bizler, kurşuna dizesler bir damla kanınız damlamıştı. Bir defa hepimiz ağız dalaşı yapan canlı bir varâkat yerine konulmuştur. İlkinci olarak da yapacağımız hareketler ve günlük yaşamımızdaki durumlar, 1960 öncesindeki gibi köy ve kasabalarla siyasi şâhiyetlerin tutumlarına bağlı olacaktır. Mukadderatımızı bu şâhisler tayin edecekti

Bugün bu seviyeye düşürlümeyle çalışılan öğretmenlerden, 27 Mayıs'tan sonra 340 lîrlâk maşalarına az denmeden, köy köy, kasaba kasaba, yaya olarak dolaşılıp ihtilâlin ve Anayasasının

halka benimselmesi istemiştir. Galiba bugün bu zahmetlerimizin mükâfâtını görürüz. Ne olursa olsun memleketin müşkîl durumlardan seve seve çalışacağız. Öğretmenler artık bu memleketin mukâdedatını müsbet yönere sîrâklemeye kararlıdır. Korkmamız yorur, Çünkü Anayasayı biliyoruz. Onun işinden ayrılmıyoruz.

İlahan ALKAN

(Türkiye Öğretmenler Sendikası Keçiborusu Şubesi Başkanı)

Şehid edilen müzik öğretmeni

Bazı gazetelerde ve bazı çevrelerde, bir öğrencisi tarafından hıncarca şehit edilen lise mezîm müzik öğretmeni Erdogan Kürekçi'yi öğretmenlik formasyonu, getkat ve adalet ölçüler üzerinde şüphe uyandıracı bazı asılsız ve maksatlı beyanlara rastlanılmıştır.

Durumun, umumî ekâkâr gerçek yönleri ile aksettirilmesi ve öğrenciinin bu haksızlığını anlaşılabilmesi için aşağıdaki teknik açıklamaya lizum hâsl olmuştur.

1. SUÇLU ÖĞRENCİNİN KİMLİĞİ: Atahit Yesil, Tarsus 1943 doğumlu. Ali ve Ragibe'den doğma. İçel-Tarsus kazası: Kel Ahmet Köyünden, Hane No. 1, Cilt 33, sayfa 60. Anne ve babası 51.

2. ÖĞRENİM DURUMU VE YILARI: 1957'de Sadık Eliyeli İlkokulu (Tarsus) mezûnu 1957-1958 orta I., 1958-1959 ve 1960 yillarda orta II. (iki yıl) 1959-1961 Orta III.; 1961-1962 Lise 1962-1963 ve 1963-1964 yillarda (iki yıl) Lise II. Fen grubelerde okumus ve öğretim yılı sonunda 7 dersten belgelerini almıştır.

Dersleri: Edebiyat, Psikoloji, Coğrafya, Cebir, Geometri, Kimya, Müzik.

YÖN YAYINLARININ YENİ KİTABI YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR

Yazan: Pierre Jalée

Çeviren: Selâhattin Hilâv

7,5 Lira

Bu kitap için yazdığı önsözde DOĞAN AVCI-OĞLU şöyle diyor:

...Üçüncü Dünya, emperyalist sömürmeden aneak sosyalizm yoluna girerek kurtulabilir. O halde çağımızın temel gelişmesi olan kapitalizm - sosyalizm gelişmesi de, Üçüncü Dünya - Emperyalizm gelişmesinin kalkması ile, yanı Üçüncü Dünya'nın kurtuluşu ile çözülebilecektir. Bütün içindir ki Üçüncü Dünya'nın geleceği, çağımızın en önemli meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bütün içindir ki, çağımızın bu önemli meselesi ni tam bir açıklıkla ortaya koyan Pierre Jalée'nin kitabı, bütün Türk aydınlarının kitaplığında bulunmalıdır.»

İSTANBUL DAĞITIMI:
Serbest Dağıtım Ortaklığı, Ankara Cad. 34/İstanbul

TAŞRA DAĞITIMI:
Sabri Özakar, Ankara Cad. Vilâyet Han, İstanbul

YÖN — 131

HAYLOLO

**Bir adamvardı Doğu'da,
Haylolo, haylolo... (1)
Evi olduğu zaman, ekmeği yoktu
Haylolo, haylolo...**

**Bir adamvardı Doğu'da,
Ekmeği olduğu zaman, evi yoktu
Haylolo, haylolo...**

**Bir adamvardı Doğu'da,
Haylolo, haylolo...
Evi de vardı, ekmeği de
O zaman kendisi yoktu,
Haylolo, haylolo...**

**Bir adamvardı Doğu'da,
Götleri vardı, görüyordu
Bir adamvardı Doğu'da,
Ayakları vardı, yürüyordu.
Bir adamvardı Doğu'da,
Elleri vardı, çalışıyordu.**

**Yıl oldu, haylolo!
Bir adamvardı Doğu'da,
Gözlerini trahom aldı — götürdü.
Haylolo, haylolo...
Yıl oldu,**

**Bir adamvardı Doğu'da,
Bacakları maymın tarlasında,
Oruçta işi neydi deme iki gözüm
Türkçemizde bir söz var,
Aç köpek fırın yiker
Hadi geç orası,
Yıl oldu, haylolo haylolo...**

**Bir adamvardı Doğu'da,
Bir debrendi, İki debrendi
Yumuldu yumruk oldu,
Elleri... Elleri...**

**Dudakları var konuşuyordu
Beyni var düşünüyordu
Yüreği var atıyordu.
Ama elleri... Ama elleri...
Haylolo, haylolo...
Kolları köklünden köklünden,
Otesini anlatmağa ne hacet
O zaman yumrukları geriye döndü,
Bir salladı, İki salladı
Güldüler,
Karşısındakiler...**

**Oya gözleri,
Ha vaaar, ha yok.
Oya ayakları,
Ha vaaar, ha yok.
Oya elleri,
Ha vaaar, ha yok.
Oya ağızı,
Kit disim kit
Kilitte berk...**

**Doğu'nun yüzyıllar boyu
Kıscı öyküsü bu
Haylolo, haylolo...
Bir kapı daha kapanda
Bir başka kapı daha,
Gicr da gicr...
Sol yanında sançı var
Ano benim'
Sol yanında sançı var
Haylolo, haylolo...**

(1) İmkânsızlık, çaresizlik...

H. Yazılışı

Göz dönen not durumu: Tarus Devlet Hastanesinden aldığı 418 sayılı rapora (iki tarafı sıfatlı romatizma, 24 Ağustos 1965 tarihinden itibaren 20 gün müdtele istirahatlı) Engel'e kalmıştır.

Engel imtihanları durumu: 27.9.1965 Psikoloji (5), 28.9.1965 Geometri (Girmedî). 29.9.1965 Eğlenden önce Müzik (1), öğleden sonra Kimya (5), 30.9.1965 Coğrafya (girmedî).

4. AÇIKLAMALAR: Aldığı notlar ve imtihan günlerine göre, ekili tablonun da incelenmesinden anlaşılması üzere, GEOMETRİ imtihanına ilk anda, 103 sayılı T. ve T. Kurulu kararlarından faydalamp tek dersten not doldurarak geçmemişi tasarladığı için girmediği düşünülebilir. Beden Eğitimi dersinin, okuduğu yılda öğretmeni olmadığına göre ayrık tutulması halinde, öğrencinin ortalaması ile sınıfı geçebilmesi için not toplamının 13X6=78 olması gerekmektedir. Oysa ki öğrenci, Müzik dersine girdiği anda not toplamı 53 olsa, bunu Müzikten aldığı (1) numara ile 54'e bâlhare Kimyadan aldığı (5) numara ile de 59'a yükseltmiş; en son imtihanı olan Coğrafya'ya da girmemiştir. O halde öğrencinin Geometriden kurtarılabilmesi için 20 nota ihtiyacı bulupmaka; Müzik ve Coğrafya derslerinden 10'ar numara alması gerekmektedir. (103 sayılı karara göre) Coğrafya ve Geometriye girmedigine göre, son tek ders kararından faydalama hakkı ise yoktur.

Öğrencinin istediği notları sahibi olmak için her iki öğretmenini de zaman zaman zorlaştırdı, tehdit ettiği, rüşvet teklif ettiği ve açık kapılar aradığı sabit olsa, ancak bunlar İdaremize ilgililerce zamanında intikal ettirilmemiştir.

Anlaşılacağı üzere Müzik öğretmenimizin bu müessif olayda herhangi bir taksiri ve olumsuz

tutumu mevcut değildir ve düşünülemez. Öğrencinin isteği üzerine deftel-kalem 10 numara vermesi ise asla, Yönetmelik, vazife anlayışı ve vicedan yonden münaâşa kabul etmez. Velîki öğretmen bu öğrenciyeye böl keseden (9) numara vermiş bile olsa idi (Coğrafya'ya da girip 10 numara aldığı düşünmek şartıyla) yine matlup hastı olmuş yakâc, öğrenci alt sınıfı olan 78 numarayı dolduramayacaktır.

Olay imtihan gününden 15 gün sonra vukua geldiğine ve not durumu yukarıda açıklanan şekilde bulunduğuna göre, olayın başka nedenleri vardır ve bunlar üzünde durulmalıdır.

5. ÖĞRENCİNİN DISİPLİN DURUMU: Aldığı cezalar.

16.3.1962 Tekdir. Okula geçmek. İzinsiz sınıfı girip yazılı yoklamaya katılmak. Diğer derslere girmeyip, koridorlarda ve sınıf kapıları önünde gürültü yapmak.

29.4.1964 Tekdir. Sınıfa gitmek isteyen öğrencilerin sınıfı geçmeye çalışıp, sınıf kapıları önünde gürültü yapmak.

25.5.1964 Bir hafta okuldan uzaklaşır. Öğretmenine derse gitceği sırada (Salak ...) diye hitab etmek, alaya almak.

25.11.1964 Tekdir. Dersten kaçmak.

ÖĞRENCİ HAKKINDAKI GENEL HÜKÜM: Öğretmenine karşı saygısız, okula geç gelmeyi itiyad eden, arkadaşları ile geçimsiz ve intibâksız bir öğrenci.

Aldığı mükâfâtlar. Yaktır.
Y. Necmettin Karagülle
(Tarsus Lisesi Müdürü)

HAFTALIK FIKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucusu: Cemal Reşit Eyüpoglu
— Mümtez Sayısal — Doğan Avcıoğlu
İmza Sahibi ve Sorumlu Yazar
Müdürlük: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güney Matbaacılık
A. S.

YAZI İSPERİ: Sümer
sokak No: 16/B Yeni
şehir — ANKARA
Telefon: 17 89 89 — İstanbul Büro
su (Satış İlân ve Abone İspeti): Mol
lafenari Sok No: 12 Çekmeköy — İstan
bul Tel: 22 95 79 — Posta Kutu
su 812 İstanbul.

ABONE: 12.99 TL 12 sayı 60
TL 30.— T.L. Oc sayı
113 sayı 15.— T.L. dir. Yeni sayı
abonmanında bu bedellere ayrıca
posta pufü ücreti kadar lâive yapılır.
Geçmiş sayıların fiyat: 1.80 TL dir.

ŞEHER SİTUİTİ: 12.99 TL 12 sayı 60
TL 30.— T.L. dir. Yeni sayı
reklamîrisi kitap dâniâsi için özel
indirimler yapılr. İlân ve reklâma
ra yâzılmamasundan 80 TL'lik
sorumluluk yüklenmes.

BAKİŞ

CUMHURİYETİN 42. YILINDA

1923 TÜRKİYESİ

Çin'in mağur lideri Mao'nun vakıf müladele arkadaşları Cai He-Shen, 1922 yılı Eylülünde sunuları yazdırdı: «Emperyalizmin baskısı altındaki hüvük ve eski ülkeler arasında en çok istirah ceken Türkiye ve Cin oldu... Ev benim 400 milyon mazlum kardeşim gördünüz mü olan biteni? Bizim gibi milletlerarası emperializmin baskısına uğrayan Türk halkı şimdi emperializmi vendi! Türkler havranız ve onların verdiği hüvük örneği biz de gerçekleştirmek istiyoruz...»

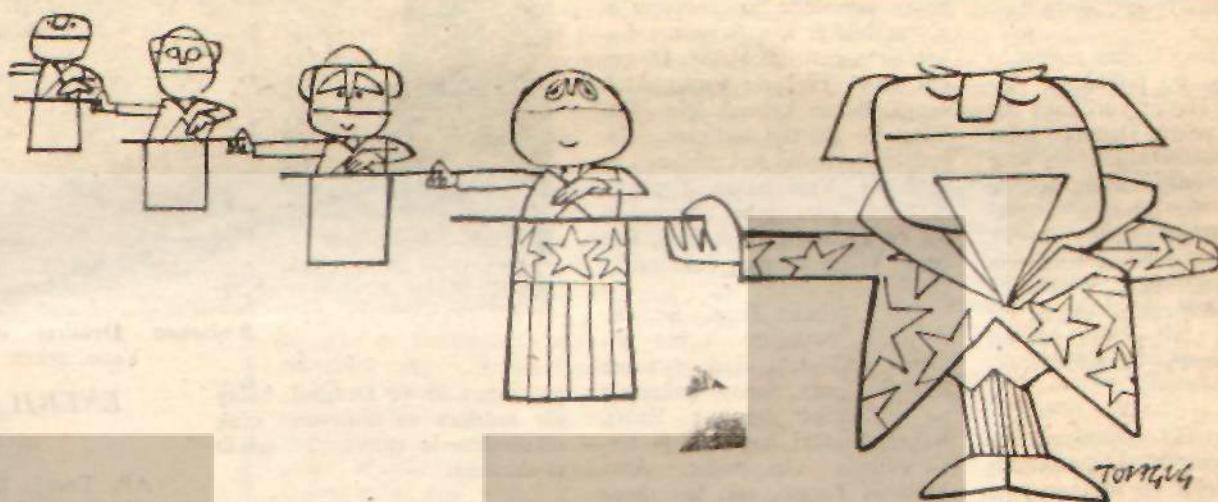
Türk mücadelede karşısında kör ve saçı kalamaz. Yakın Asyanın her verinde mazlum halklar Türkiye'nin zaferini yürekten istemektedirler. Milletlerarası emperializmin zulmüne uğrayan biz, 400 milyon kardeş sizce sevgi ve temennilerimi önemsemeli ve hen hirlikte havkimalız: Yasamın mazlum Türk halkın zaferi!»

Atatürk için, «engin bir devrimci ruh taşıyan hüvük adam General Kemal» sözlerini kullanan bu vazının vazılışından beri 43 yıl geçmiş bulunuyor 43 yıl önce. «Ah, biz de Türkler gibi vanabilesek dize imrenen Mao'nun Cin'i, reisi ne olursa olsun, atom bombasına sahip, hüvük ve mağur bir devlettir. Cin hüttün dünyayı titretmektedir. Ya din Cin'in imrendiği Türkiye? Türkiye hıttün vürübünlünün en eğri on ilkönden biri hıttan edilmektedir. Radikallığına kavusun Asya-Afrika Bölgeleri, din kurtarıcı güçleri Türklerimiz, hıttın öncemez bir Amerikan uydusu sayılmaktadır.

Cumhuriyetten beri geçen kırk İki yıl, hıttün sorunlarını çözmüş illeri ve haçlı bir Türkiye kurmak için her bir veterindir. Yanmadık Türk milliyetçileri bos öylünlere hıttar etmevin, nerede yanımızı arıka ortaya kovmalı ve ikinci bir kurtuluş savasına hazırlanmalıdırlar.

Şehzade oğlunuz ki Cumhuriyetten sonra iki hüvük hıttı isledik. Dış düşman koymadıktan sonra, Türk hıttüsünüza aña eresf ve teşrif haskeinden kurtararak onu gerçekten milliyetçi vanacak olan kılıçlı bir tonruk reformunu gerçekleştirmeyi umutlu Aña eresf ve teşrifinin ekonomik ve kültürel haske altında devrimci ve Atatürk'ü Türk hıttüsünü variteirmeye amacıyla ödülden öptüm eahalarının hıttı pidanacını diliçünamadık Ratinin Likiüsü vil öncə vanılık tonruk reformuna hıttı ol ataklımlı daşıllı!

Hıttel hıttı ekonomik politikanın genelinde oldu. Türk valençisi ve şartlar devletelliği zararlılığı kılverdi. Hıttuki hıttı milli bir kanıt. Jırmı kürmaya vünlilik. Çok kişi gıra neçulenken devletelliği hıttı kılıçünamıvacak hıttalarına rağmen ocaq ihbarında kantiteli mağlubite araci oldu. Yabaneclarla

tatlı işler çevirmenin özlemiçi, ce-
ken İstanbul ve İzmir komprador-
ları, devletçilik yıllarında da zen-
ginlestiler.

1946 TÜRKİYESİ

Cok partili havata, sosyal vanida
önemli hic bir deňiçiklii cerce-
kileşmeden sezik Yeni düzen hıttün
ihi niveflerine raşmen, halka nek
bir sév veremiven siyasetik fan-
darma ve tafsıldar seleneşini sır-
düren devrimci kadronun fasifive-
sine vol actı Aña eresf, teşrif ve
komprador egeyenliyi kesinlikle
ortaya ektı. Son virmi vil. Cumhu-
rivetin fasifive edemedi bi geri
unsurların, halkın ovunu kolavea
alarak sahlatıkları egeyenlik dö-
nomidir. Vahancılara vasıma ve
Düzenin Ümmiyevenin veni bir bi-
cimde seri gelici, bu egeyenliğin
kaçılmas sonnundur.

Atatürkün partisi Cumhuriyetin ilk villarından heri fırat hıkkelen, kendi eylevi sünçlendirili, bu seri unsurların artan baskısı karşısında devrimcilikte israr edebilir midid? Bunu cevanlandırmak eok eü. Ama veni şartlarda devrimcilik akı-
tiva karek kılıç okmek kadar zordu. Partinin helki de yıkılmasına
yol acacak olan bu eü is, gıze al-
namadi CHP kendini akıtiva bi-
rakmayı tercih etti. Tonruk refor-
mu, köv enstitülerini kalkınma nılan-
ları rafa kaldırıldı. Tarım Bakanlığı
bir aña defirildi. Yüceillerin, Tanrı-
rıların verini. Sırerler. Ban-
gınoluşlar aldı. Ve nıhavet bir ton-
ruk añaşının hıttılığında, şıalar,
teşrifler ve kompradorlar, halk co-
şınlığını neçulerinden sürükleve-
rek iktidara geldiler. Deneme, 27
Mayısta son buldu.

1965 TÜRKİYESİ

Savin İñönü, 27 Mayıstan sonra-
da, 1946'da basladı denemenin
hıccası için elinden şeleni vati: 27 Mayıs, «Elk Hodafier Revan-
nesi» smirları içinde tuttu. Seçim
sonrası hızzursuzluklarını ve darbe
teşihislerini önledi. En güc du-
rumlarda dahi, soñukkanlı ve eüller
vızili bir idarenin örneğini verdi.
Ekonomik durgunluğu giderdi. İş-

çilere geniş haklar tanıdı. Fındık, tütün, buğday sıfatlarını yükseltse-
redek, kövli kılıçlesini kazanmaya ca-
lışıtı. Umit etmektedi ki, artık ve-
ni bir demirkirat denemesi önlene-
cek ve 27 Mayıs Anavasası cereve-
sinde kalkınmanın zorunlu kıldığı
reformlara el atılacaktı. Umitler
gerçekleşmedi ve CHP. Menderes
döneminden oktada daha hüvük
bir venileşiv karsılastı. CHP ser-
vet havannamesi, verec acıklaması,
tarım vereci Sovyetlerle vakıfla-
ma eübi tecihislerden ve tonruk
reformu sözlerinden birken varlıklu
üvelerinin ihanetine nöradı. CHP'li
eresf ve aña takımı, eüklileri altı-
daki seçmenleri de neslerinden sü-
rükleverek reformen eüdice karşı-
durdular. CHP eütanın solunda-
yız verine, esañindavız da dese,
hıkkim sunf eükarlarına dokunan
tadıhlar yüzünden bu hıhaneti ta-
nırıskı. CHP reformenin son
derece veteriz hıtanılerci unsurların
bir kısmı da, acık sezik ve tutarlı
bir programla ortaya eikan
TIP'e kavdilar. Böylece 20 vil-
lik deneme, halktan vana her türlü
reform fıkıne eiktı halde, fakir kövli ve iscinin ovlarını top-
layan Menderes politikası sami-
yonlarını, hüvükce bir coğulukla
yeniden iktidara eittirdi.

20 yıllık denemenin ortaya koy-
duğun sonucu sudur: Feodal kalıntı-
lardan hıttâ kurtulamamış ve az sa-
vidaki isci dahi hıkkasel hıttılık-
larm eüklisi altında bulunan bir
tonlumda parlamentoçuluk, geri
unsurların egeyenliyi eülamak-
tadır. Hıttuki az gelişmiş bir ilke-
de sistemini vacaması ve istikrara
kavuhaması, parlamentoçunun zorunlu
reformları gerçekleştirebilmesine
başlıdır. Aşırı sağcı coğuluklar
gotiren sistem ise, reform vollarını
tikamakta ve tonlumun azınlıkta
dinamik unsurları arasında hoşnuttu-
sunlu kırıklemektedir.

Bu durum valiz Türkive'ye öz-
gü degildir. Güney Amerikada et-
ti

rafı bir sosyolojik arastırmaya gi-
risen Fransız sıfatı bilimler uzma-
m Lambert hızzımkıno havlı hıner
bir sosyal vanıca sahin bulunan fil-
kelerin raşunda, parlamentar sis-
temin asırı muhafazakârlıom öfüllü
bir araci olduğunu ortaya kovmus-
tur. Reformen eüller, sistemin di-
guna eüks volları aramışlardır Prof.
Duvercor de, «Politika ve Giriş ad-
lı eürenda su açi hükmü varmak-
tadır. Modern uenllerin öürlüciyi
altında eüki feudal otokrasi reüml-
leri isler. Demokratik usuller, eüki
raflımların vikilmazına vardım et-
mek cülvü durenn onları gizleverecek
devam etmesini saéller.»

Bu sözüda hıttamerli eülette
yer voktur. Valmz, eok önceden
basıvan temel hıttalar vüziinden,
az olenimciisin hıttün zincirlerini
kırmak için veterli olan yirmi vil-
lik bir eüroi israf ettiiini daha
uzun vıllar israf hazırladırmı
hılmak eürek. Reformen eüllerin
sosyal vanı döñemi eüli eüle-
cek secimlerde de hasarlınlıklara
nöramacı mümkünlüdir. Hıenmiza
gitmivor dive, basını kuma sokunca
kem olsordan korunduñunu eanın
davalımları eübi, bu açi gercegi
görmekten kaçamaz.

Türkive'de Anavasa düzinenin bu
sun en samimi savunucuları, hıç
gıne yok, reformen eüllerdir. Bu
düzineni væsatmak için, reformenler,
ellerinden eanın eahvi eüterorek-
ler ve parlamento - devrim eüleme-
sine demokratik bir çözüm volu a-
ravacaklardır.

Açı eürekleri oldueu eübi gör-
mekten kaçınmavan bir tutum bu-
günkü eükmardan kurtulma eahsi-
nin eülam bir hareket noktası
teckil etmemi hıkkimdan öñemli-
dir. Reümler havallere deñil eü-
reklore davânarak uzun öñirli o-
lular Anavasadan ve reformlar-
dan vana eüller Türkive'nin daha
uzun süre zaman israfına tahammü-
li kalmadıeüni gözünde tutarak,
demokratik devrim yolunu açma-
maya eüllerdir.

Dogan Avcioglu

TEK SEÇİCİ DEMİREL'İN HÜKÜMETİ

Hükümet ünlü kişilerle de dolu durusa durum değişmiyecekti. Önemli olan AP'nın uygulayacağı politika idi. Bu politika belliydi ve tek seçici Demirel, «seçim lei bir referandum niteligidir» demektediydi. Yani Demirel'e göre, millet, petrol konusunda yabancı şirketlere imtiyaz tanınmasının istiyordu. Millet, toprak reformuna karşıydı. Millet, serbet beyannamesinin kaldırılması ve iş adamlarının az vergi ödemesi gerektiği düşüncesindeydi. Millet, toprak ağalarının vergi ödemeyi reddediyordu. Millet, yabancı sermayeden yanaydı.

Türkiye gerçeklerine tamamen aykırı düşen bu politikayı, Ahmed ya da Hasan yürütmüş hiçbir öneni yoktu. Demirel, John son yönetiminin azgelişmiş ilke lere tavrı ettiği tarzda, tekelle re dayanan bir politika izleyecekti. Kalkınma plamına girecek projeler dahil, yabancı tekellerin vizesinden geçecektir. Sam amca da kendi politikasına uygun bir iktidarı, dış yardım musulklarını biraz gevşeterek destekleyecektir.

Bu konuda başmüsavirliği, Keynes'ten bir parça esinlenmiş kapitalist doktrinin mutaassip sunucusu Prof. Aydin Yalçın yapacaktı, olmadı. Prof. Yalçın, Kabineteye, Devlet Bakanı olarak girecek ve Plânlama Teşkilâtına bakacaktı. Fakat Plânlama Teşkilâtı Kanunu, bu konuda yetkinin Başbakan Yardımcısında olacağını açıkça yazıyordu. Bu durumda Prof. Yalçın DPT'ye ancak «gayri resmi» olarak bakiyıldı ki, Yalçın bunu kabul etmedi ve kabine dışında kaldı. Yalçın, çok konuşan bir bakan olarak gazeteciler için bir nimeti. Bu şans kaçırdı ve DPT ile bizzat Demirel'in mesgul olacağı anlaşıldı.

Kabinetde en şaşkıncı tercih, Dışişleri Bakanlığına İhsan Sabri Çağlayangil'in getirilişi oldu. İnönü'nün görüşlerine fazla itibar ettiği için Washington'da pek hoşuna gitmeyen Hasan İşık, askılı bir tercihle, kabinede görev almazı. Bu iş için Hans Amca'nın baş adamı olan ve Sam Amca ile Hans Amca'nın yüzde yüz dönen suyunda gitme politikası şampiyonluğunu yapan eski Bonn Büyükelçi Settar İlksel biçimsiz kaftandı. Ne var ki İzmir milletvekili, Büyükelçiliği sırasında sefaretin paralarını zimmetine geçirerek suyu ile Yüce Divanda yargılanmaktadır. Bu sebeple Demirel, Celâl Bayar'ın elinden tutup yükselttiği eski Bursa valisi Çağlayangil'i tercih etti. Çağlayangil, Fransızca azıcık İngilizce ve azıcık da Rusça bilir ve valiliği sırasında Amerikaya yaptığı gezisi her vesileyle anlatmayı çok sever. Dışişlerinde tecrübesi, Hasan İşık'a ve kâlet ettiği kısa sürede, Avrupa Konseyinde başkanlık etmesinden ibarettir. Yeni Dışişleri Bakanının en büyük meziyeti, tam bir emir kulu zihniyetini temsil etmesidir. Dışişlerine bu meziyeti yüzünden getirilmiştir. Anlaşıyor ki Demirel, emir kulu bir bakan aracılığı ile Dışişlerini bizzat yürütecektir.

Demirel'in sağ kolu durumuna gelen Faruk Sükân ise, önceliği İçişleri Bakanlığına getirilmisti. Dr. Sükân, «Bir iki TIP milletvekili girerse, meclis çahşamaz» sözleriyle ün kazanmış bir kasaba politikacısıdır. Gençlik meseleleriyle yakından ilgilendirmektedir. Kasım ayında yapılacak Türkiye Millî Talebe Federasyonu Kongresinde AP'ye yatkın bir Genel Başkan seçtirmek için Sükân şimdiden hazırlıklara

başlamıştır. Gençlik — Sükan çekmesi, önemizdeki döneminin ilgi çekici faaliyetlerinden biri olacaktır.

Savunma Bakanlığına ise Hasan Dinçer yerine, YÖN okuyucularının yakından tanıdığı Kadır ağısı Ahmet Topaloğlu getirildi. Topaloğlu, polislikten yetişme başarılı bir idare adamıdır. 27 Mayıs onu Hatay Valiliğinde yaklaşmış ve arkadaşı J. S. Çağlayangil gibi Balmumuza göndermiştir. Ama Topaloğlu, Birinci İnönü Kabinesinde İçişleri Bakanlığında gösterdiği başarı sayesinde bu kusurunu unutturabildiği için Savunma Bakanlığına getirilmektedir. Dinçer CKMP'yi Türkiye'ye kaptırdıktan sonra, Bakan kalmak için Demirel ile giriştiği tertipler dolasıyla, Savunma Bakanlığını kaybetmiştir. Yeni bakan Topaloğlu, nabız göre serbet vermemeyi ilişi ve kurnazlığı sayesinde, Dinçer'in yerini kolayca doldurabilecektir.

Ulvi Mehmet Turgut ise, «Enerjiden başkasını kabul etmem» şeklindeki sözde direnenlerinden sonra, Sanayi Bakanlığına yerleşmiştir. Böylece Enerji Bakanlığındaki başarısızlığı testil edilmiş olmaktadır. Ama Mehmet Turgut, eski koitüğuna ona yüzde yüz bağlı müsteşarına getirildiğini, yani hiç bir şe-

Başbakan Demirel AP Grup toplantısında Vazo, erken çatladı...

peki sınırlıdır ve Demirel, kolay söz anlayan ve dinleyen ufak teknisyenlerle çalışmayı tercih etmektedir.

Kabine teşkilinde Demirel'in önemli başarısızlığı rakibi Sa-

Dr. Faruk Sükân — Saadettin Bilgiç — Erkut Akça
İçerdeki muhalefet teşkin ediyor

yin değişimini söyleyerek şerefi kurfarmağa çalışmaktadır. Turgut'u böylesinde tamamen haksız bulmak mümkün değildir. Gerçekten eski Müsteşar İbrahim Deriner, Mehmet Turgut'un yükselttiği klasik memur tipi bir kişidir. YÖN okuyucuları Deriner'i, Prof. Muammer Aksoy'un yazıları dolayısıyle yeteri kadar tanımaktadırlar. Yeni Enerji Bakanının Mehmet Turgut'un gözününe içine bakması beklenir.

Demirel'in öteki bakanlarının çoğu ismi dahi bilinmeyen ikinci üçüncü planda kimselerdir. Tüccardan Kâmil Ocak, Çarşamba eşrafından oyunsever Ali Fuat Alişanoğlu bakan olmuşlar, Milli eğitim gibi önemli bir bakanlığı Orhan Dengiz, Tarım Bakanlığında meşhûr bir tarım teknisyonu olan Bahri Dağtaş getirilmiştir. Koltukları ünlü kişilerin doldurmasına alışmış olan çevreler, bu yüzden hayal kırıklığına uğramışlardır. «Böyle de hükmüet olur mu» demeye başlamışlardır. Ama unutulmaktadır ki AP'nin politikacı kadrosu

dettin Bilgiç'i kabineye alamamış olmasıdır. Bilgiç, Başbakan Yardımcılığı istemektedir. Demirel'in ise Kabinetde ikinci bir horozu tamamıyla yoktu. Bu yüzden Bilgiç Kabine dışı kaldı. İki bir «Bilgiç» kabineye gitremedi.

Yalnız Bilgiç'in Demirel'e muhalefeti pek fazla mübaliga edilmemelidir. En büyük meziyeti sabırılığı olan Bilgiç, Demirel'e karşı kazan kaldırmayı göze ala cak cesaretle bir politikacı değildir. AP Genel Başkanlığı seçimindeki yenilgisi üzerine, Bilgiç ikinci adam rolünü kolayyla kabul etmiş ve bu rolü sürdürmüştür. İki eski arkadaşın birbirlerinden nefret ettikleri ve Bilgiç'in parti içinde küfürsenmeyecek bir güce sahip olduğu muhakkak sayılmakla beraber, sabırlı ve cesartsız Bilgiç'in Demirel için bir tehlike teşkil etmesi şimdilik beklenmemelidir. Demirel halen partisi de, hükümete de hâkim durumdadır ve Türkiye, iki iflâsla biten, yabancılarla koltuğunda bir kalkınma denemesini ikinci defa yaşamaya hazırlanmaktadır.

mından sıfır olsalar bile, kurnazlık bakımından üstünlik çapına ulaşmış kimseler olduğunu teslim etmek, objektif yargının kaçınılmaz sonucudur. Düşünen kurnazlık şundan ibaretti. Madem ki hiçbir çevrenin istemediği, bizzat AP li önceşmenler tarafından dahi hor görüldüğü için Genel Merkez kontenjanından aday gösterilen Turgut, artık Enerji Bakanı yapılmamak suretiyle bir darbe yiyecektir. O halde «bu mağdur kardeş» biri resmi, diğeri de fili olmak üzere iki bakanlık teslim edilmek (onun Enerji Bakanlığını filen yine de idare etmesini sağlamak) suretiyle, onu tatmin etmek gerekir. İşte bu sebeple, Mehmet Turguttan bağımsız olarak Bakanlık görevini yerine getirebilecek bir şahıs değil, Turgut'un «tavsiye» ve talimatını aynen yerine getirebilecek bir şahsi Enerji Bakanı olarak ilan etme formülü keşfedilmiştir. Gerçekte İbrahim Deriner, Mehmet Turgut —eski dostu olduğu için— tarafından Enerji Bakanlığı müşteşârhâgne getirdiği, daha önce elektrik işlerinden başka konuya uğraşmamış, meseler karşısında belli bir görüs ve prensiple çakmayan ve ancak «durumu idare etme» politikasından anlayan bir kişidir. Hele petrol konusunda hiçbir bilgi yoktur ve bu ger-

ENERJİ BAKANLIĞI MESELESİ

AP, Enerji Bakanlığına tekrar Mehmet Turgut'u getirememedi. Getiremezdi, çünkü böyle bir hareket, açıkça halkı ve zinde kuvvetleri hiçe saymak anlamına gelirdi. Petrol konusunda tuttuğu yolu açıkça memleket zararına olduğu, bir değil, bir düzine delille ortaya çıkmış olan ve kendisine karşı yapılmış delillerde dayanır. Objektif ithamların hiç birine cevap vermiyen bir kişinin, tekrar Enerji Bakanlığına getirilmesi, sağ duyuya ve kamu oyuna karşı meydânakomak olurdu. Bu sebeple Süleyman Demirel, —belki de AP'nin içinde yer alan daha memleketi yahut daha makul düşünen çevrelerin etkisi altında— Mehmet Turgut'u, pek istediği Enerji Bakanlığından uzaklaştırdı. Ama aziz arkadaşını ve eski ortağını bir hadden daha fazla kırmaya da gönüllü razı olmadı. Bir elle aldığı, öteki elle vererek açığa fazlasıyla kapattı. Bulunan formül, hem milleti aldatmak amacıyla hizmet edecek ve hem de Turgut'u ve Turgut'un yol arkadaşlarını memnun edecek en iyi yoldu. Yeri gelmişken belirtelim ki, böylesine başarılı bir kurnazlığı gösterebilen politikacıların, diğer vasıflar baktı-

A.P. Genel Merkezinin bir marifeti

Soğuklarda sonra AP Genel Başkanı, yabancı gazete muhabirlerine bir sürü beyanat verdi. Parti merkezi, bunları Türk gazetelerine dağıttı. Ne var ki, Türk gazetelerine dağıtılan metinler ile yabancı gazetelerde çıkan metinler arasında bir karla dağ vardır. İçeriye başka, dışarıya başka konuşulmaktadır! Hele London Times muhabiri, bir çocuğun dahi sormuşacağı saçma sapan sorular sordurulmuş ve cevaplandırılmıştır! Türkçe de bilen London Times muhabiri, eğer yerli basına dağıtılan metni gördü ise, Türk kamu oyuna aptalca sorular soran acemi bir gazeteci olarak tamildiği için herhalde üzülmüştür.

Demirel'in yerli basın verilmeyen beyanatında, toprak reformu konusunda şu ilgi çekici sözler var: «Toprak reformu konusunda Demirel, «Eşas itibariyle taraftarız» diye konuşmuş, «Her köylüye toprak vermek için nereden toprak bulacağımız?» demisti. Demirel, büyük devlet çiftlikleri ile topraklarının dağıtılacagını, Ceylanımmar gibi çiftliklerin dağıtılmazı gerektiği söylüyor, «Büyük çiftlik sahiblerinden vergi alınacak mı?» sorusunu da, «Ne kadar zengin çiftçi var, hemen hemen yok» diye karşılık vermiştir. Demirel, pamukta bile yüzde doksanın kümük çiftçiler olduğunu ifade ederek, «Bunlar vergi veremeyecek» diye eklemiştir.

Muhabir, Kaldor'un teklihine deşinerek, «Büyük çiftçiler, yüzde 16 vergi verirlerse, yılda bir milyar lira elde edileceğini» hatırlatmış, Demirel, «Kaldor'un rakamlarına inanmıyorum» diye cevap vermiştir.

Demirel'in bu incilleri, bir alaturka kurnazlıkla Türk kamuoyundan saklamıştır!

çek kendisi tarafından da zaman zaman itiraf edilmiştir. Böyle olduğu halde, surf Turgut'un arzularına tamamen uyacağın dan emin olduğunu içindir ki, eski bakan Mehmet Turgut tarafından Petrol Dairesi Reisliğine vekâlet etme görevi dahi bu şahsa verilmiştir. Kendisinin Petrol Dairesi Reisi olarak yaptığı şey, Turgut'un talimatına harfiyen uyarık «yabancı şirketleri darıltımama» politikasına sadık kalmaktan ibaret olmuştur. Turgut'u yerinde bırakmak, daha samimi ve hiç değilse dürüst bir davranış teşkil ederdi.

Hüllâsa: Bugün Mehmet Turgut ve «Mehmet Turgut zihniyeti» —Turgut'un Enerji Bakanlığından ayrılmış sonucunda seklen bir tokat yediye, Mehmet Turgut'a İbrahim Deriner vasıtasiyla filen elinde bulunduracağı Enerji Bakanlığından başka bir de Sanayi Bakanlığı teslim edildiği için, kamu oyu da gerçekte bir yumruk yemiş demektir. Fakat AP'nin kurnaz idareciler, bu oyunla milleti aldatıkları ve bilelerinin kimse tarafından fark edilmeli kimselerdir. İkinci Demirkura'ın, birincinin hatalarından hiçbir ders çıkarmadığı her davranışından belli olmaktadır.

MECLİSTE İLK CATIŞMA

Anayasanın hükmü açıklar: Parti grupları, Meclis Başkanlığı Divanında kuvvetleri oranında temsilini sağlayacak şekilde yer alacaklardır.

Buna rağmen AP, TIP ve CKMP ye Divanda hiç yer vermemiştir. Mecliste iktidar 239, muhalefet

Meclisin ilk toplantıları

Şimdide kadar Meclis toplantıları, yüksek rütbeli subaylar tarafından ilgi ile izlenirdi. Bu sebeple Meclisin ilk toplantılarında, hiç bir subayın bulunmaması dikkatler çekti...

AP'illerip herhangi bir olaya sebebiyet vermeme için kulakları büklüdü anlaşılmaktaydı. Bu yüzden Nilüfer Gürsoy ve Yıldız Menderes, ancak seçim bölgelerinden az sayıda milletvekilli tarafından alkışlandı. AP yöneticilerinin eski hanedan mensuplarının alkışlanması önlenebilirken siki bir kulis çatışması yaptıkları görülmektedir. AP, Meclis Başkanı adayı seçiminde de Ali Fuat Başgil'ı kenara iterek, ilâmi Ferruh Bozbeyli'yi tercih etti. Bozbeyli, CHP oyaları da katılımcı ikinci turda başkan seçildi. TIP adayı Cemal Hakkı Selek de, 15 TIP oyunun dışında 5 oyu da öteki partilerden aldı.

INÖNÜ CHP'NİN BAŞINDAN AYRILIR MI?

Bu haftanın başında İnönü'nün CHP'nin başından ayrılanlığı ve siyasi hayatı Tabii Senator olarak devam edeceğinin yolındaki haberler tekrar tazelendi. Yorucu bir mücadele için ilerlemişi yaşı, İnönü için bu gibi fırsatları son yıllarda sık sık hatırlatmaktadır. Böyle bir düşünürken gerçeklestireceği CHP Kurultayı'na ne zaman toplanacağı da belli değildir. İki yılda bir toplanan Kurultay'ın olagan toplantısına daha bir yıl zaman vardır. İnönü'nün, kendisinden sonra parti etrafında toplanmaya muktedir. Bir ülkerin, yaygın deyimi ile bir «şalef» in simiden ortaya çıkmasına arzuadılarından şüphe edilmez. Feyzioğlu mu olur, Aksal mı olur, Erim mi olur, her kimse, sandıdan meydana çıkmak ve İnönü'den sonra parti etrafında toplayabileceğini göstermeli düşüncesi uzun mücadelelerin yorgun düşürgülü yaşlı lideri cüzip görünebilir. Fakat halef konusunda adaylarda bir hareket yoktur. Nitekim İnönü'nün liderlikten ayrılanlığı haberleri dizerine fikri sorulardan Erim, «Kurultayı ne zaman toplanacağı bile belli değil» demiş. Aksal ise, «Inönü'nün çekileceğini sanıyorum. Çok erken ortaya atılmış bir mesele diyecek görüştüm» açıklamıştır. Saadet Gülek, «Inönü ayrırsa Genel Başkanlığa adaylığını korumamız sorusuna «Allah bilir» cevabı vermiştir.

210 koltukla temsil edildiği halde, AP, Meclis Başkanlığı ve iki başkanvekilliği kendine almış, muhalefete yalnız bir başkanvekilliği vermem istemisti. Görüliyor ki daha ilk adında AP, Anayasayı çığmeye kalkmıştır.

Yeni Meclis Başkanı Bozbeyli'nin başkanlığında yapılan Grup Temsilcileri toplantıları da bir sonuç vermedi. Toplantıda TIP'e ön strada yer verme ve bir Grup Başkanlığı odası sağlama işleri kolaylıkla çözüldü. Fakat Başkanlık Divan konusunda bir anlaşmaya varmak mümkün olmadı. CHP temsilcileri, iki büyük partinin kontenjanlarından fedakârkı yaparak TIP ve CKMP, yine birer kâtiplik vermesini İleri sürdürlüler. TIP buna rıza göstermedi. Muzaffer Karan, «Lütfen istemiyo ruz. Anayasayı tanıdığım bir hakkı istiyorum», TIP'e bir başkanvekilliği, bir İdare Amirliği ve bir kâtiplik verilmesi gerektiğini söyledi. TIP'in Anayasayı anlayışına göre, parti grupları, Başkanlık Divanının her kademesinde temsil edilmeliydi. AP, bu gür rişke kesinlikle karşı çıktı. Küçük partilere kâtipliklerin bile verilmesine rıza göstermeyen AP temsilcileri, meseleyi parti grubuna götürmek gereğiyle toplantıdan ayrıldı. Ne var ki ertesi Salı günü Başkanlık Divanı, MP ve YTP ve birer kâtiplik veren, TIP ve CKMP'yi Başkanlık Divanı içinde bir tekliye Meclise geldi. İlk firtına kopacaktı. MP Grubu yayılmalıdır bir bildiride. AP, yi «oy ekseriyeti ile Anayasaya dahil her kaideyi bertaraf ede.

HA GAYRET

24 Ekim 1965 Pazar günü Yeni Gazete' de şu haber çıktı:

«Cuma günü sabah saat 9.30'da Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e 4'üncü koalisyon hükümetinin istifasını veren Başbakan Suat Hayri Ürgüp'ün köşkten ayrıldıktan sonra o gün öğleye kadar yaptığı işlerden biri de meşhurların teşkil ettiği Kuşadası'ndaki Turizm şirketinin kurucusu ortakları arasına katılmak olmuştur. Ürgüp'ü, ortaklığı bizzat yıldırım bir teografla katmış, miktarı açıklanmamakla beraber hatrı sayılır bir iştirak meblâğı göndermiştir. Başbakanın böyle bir şirkete katılmamasını bazı çevrelerde göre astı özelliğini iktisadi felsefe olarak bir kere daha liberalizmi savunan reagini ortaya koyması teşkil etmiştir.

Daha önemli bir iki gün içinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık makamına resmen oturacak olan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in de şirketin ortakları arasına katılmasi beklenmektedir. Halen Kuşadasında tücklerde bulunan Alman Profesör Baade de Deniz'in şirkete iştirakını fikir olarak olumlu karşılamıştır. Nitekim Profesör Baade dün Ankara'da bulunan Süleyman Demirel ile bir telefon görüşmesi yapmış ve kendisinden hafıza arası bir gün için randevu almıştır. (...)

Merkezi Kuşadasında bulunan «Turistik Tesisi Kurma ve İşletme Anonim Şirketi» Başkan Ürgüp'ün den sonra halefi olacak Demirel'in de katılmastyla kurucular kadrosunu bir hayli takviye etmiş olacaktır. Turistik tesisi devletin elinden alıp halka maletmek olan şirketin bu gayesi etrafında sayıları 200'ü geçen birçok meşhur birleşmiştir. Şirketin İdare Meclisi Başkan halen Cumhurbaşkanı Gürsel'in kardeşi Sırrı Gürsel'dir. Süleyman Demirel'in kardeşi Sevket Demirel, yine Cumhurbaşkanının oğlu Özdemir Gürsel, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Nasır Zeytinoğlu gibi isimler yanı sıra Türk ticaret aleminin tanınmış isimleri Vehbi Koç ve Kâzım Taşkent de bu meşhurlar ortaklığının kurucuları arasında yer almışlardır.»

Başlı başına bir belge olan bu haber üstünde Ürgüp'ü söyle bir açıklama yapmıştır:

«Memleket turizmini teşvik için kurulan bu ortaklığı birçok arkadaşlarla ben de yurdun gelişmesine en mühim bir saha saydım turizme faydalı olmak amacıyla seve seve katıldım.»

Evet, Sayın Ürgüp'ün ortaklığı katılmıştı, ama 2500 lira ödüllerin katıldığı söyleyiyor. Gayesi «turistik tesisi devletten alıp halka vermek» olan turistik işletmeye pek az bir «meblâg» ile katıldığını açıklayordu. Böylece eski Başbakan Sayın Ürgüp'ü, yeni Başbakan Sayın Demirel'in yakınlardan ve Cumhurbaşkanı Sayın Gürsel'in pek yakınlarındandır. Kuşadası'ndan kuvvetli ortaklarla nurlu ufuklara yönelik turistik işletme, artıca turistik tesisi devlette alıp halka vermek olan amacını rahat rahat gerçekleştirebiliyor. Çünkü ortaklar arasında devlet katında bu kadar önemli kişiler bulunan bir şirketin böyle bir görevi elhiveli verine getireceğine şüphe yoktu.

Rıza bir turistik gelime hakkında bilgi veren cularına daha fazla açıklama yapmak lüzumsuzdur. Ancak bu turistik işletmenin mütebaşı Prof. Baade'nin 7 Mayıs 1965 tarihli Die Zeit gazetesinde yazdığı bir makaleyi hatırlamak faydalı olacaktır. Turistik alanları ve bu arada öncelikle deniz kıyılarını kapatacak üzere bir turistik gelime hakkında bilgi veren ve yön gösteren Prof. Baade, İspanyadan, Yunanistan'dan örnekler vererek sahiblerimizin yabancı şirketler veya paravana yerli şirketler eliyle kapatılmasının yapılmasını araştırmaktadır. Türkiye halkı büyük kentlerde deniz kıyılarını çoktan kaybetmiştir. Şimdi şehir ötelerinde Anadolunun en güzel sahilleri de sıra sıra kuruşan şirketlerce kapatılmaktadır. Şimdi turistik şirkete ve meşhur kurucularına başarılar dileriz. Ha gayret! Bu memleket şimdiye kadar bu zihniyet ve bu tutumla kalkındı.

Çanakkale Seramik Fabrikasının kurucuları da ünlü politikacılardır. Çukurova Elektrik Şirketinin kurucuları da ünlü politikacılardır. Ereğli Demir Çelik de ünlü politikacıların yatağıdır. Kuşadası Turizm Şirketi de ünlü politikacıların teşebbüsü oluyor.

Nurlu ufuklara da işte böylece yöneliyoruz zaten.

İlhan Selçuk

cek bir zihniyeti daha ilk anda ortaya koymak» ile suçluyordu. TIP, Anayasayı tanıdığım bu açık hakkın korunmasında azimliydi. Muhalefet partileri, YTP'nin mirrin kırın etmesine rağmen, bunu ortak bir mesele yapmaktadır. Gerçek AP, Başkanlık Divanında temsil meselesi Anayasayı çığınca, meseleyi Anaya Mahkemesine götürmek mümkün değil. Ama bu, Anayasaya çığmeye gerçegini değiştirmiyordu.

Fırına Sahi günü Mecliste kopacaktı. Fakat herhalde simdilik furtunlardan çekilen Demirel'in telkinliyeli AP'ler bir önerge verecek Başkanlık Divanı seçimini Çarşamba günü toplantıda bültün muhalefet grupları, AP'nin

Başkanlık Divanında parti gruplarının temsil meselesi deki tutumunu tenkitte birleştirler. Şimdi, grup temsilcileri, meseleye bir çözüm yolu arayacaklar ve Millet Meclisi, parlamentodaki ilk gürültüye sebeb olacak bu konuya Parantesi gürül yapacağı toplantıda ele alacak.

SOYA YAĞI MESELESİ

Zeytin üreticisi ve satıcı, soya yağı ithaline karşıdır. Odalar Birliği de, zeytin üreticisi ve satıcı da soya yağı ithaline karşıdır. Bakanlığımın cevabı: «İnşaatçılar ve tarım sektöründeki miktarda zamanda ithalat yapacağımızı söylemek istedik. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yapmaktadır. Bakanım Demirel Hükümeti, Amerikan ve Türk burjuazisi之间的 anlaşmaları yapmaktadır. Yanlı ithalat yapılmaktadır. Anlaşıyor ki Sam Amca, tarım fosforları anlaşmasından yarlanmak için soya yağı ithalini şart koşmaktadır. Amerikan çiftçi ve yağ ticâarı ile, Türk çiftçi ve yağ ticâarı arasındaki anlaşmaları yap nâzil bir kar yol bulacaktır?

Gerçek Saygısı SOSYALİZMİN TÜRKÇESİ

Fethi Naci

Meyhaneler, salонlar, kitaplar, dergiler, gazeteler, açık ofisler, sokaklar, meydanlar derken sosyalizm sonunda parlamento girdi. Sosyalizmin parlamento girmesi, yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır: Arık Türkiye'de sosyalizmin Türkçesi başlayacaktır.

Eni boyu nedir bugüne kadar Türkiye'de sosyalizm adına söylenenlerin? Dünyanın üç kıtasından, Asya'dan, Afrika'dan, Amerikadandan, diylem Seylan'dan, Gana'dan, Brezilya'dan aklı başında birtakım sosyalistler gelseyi Türkiye'ye, 10 ekim seçimlerinde meydanlara çııp konuşşaları, söyledikleri Türk sosyalistlerinin söyleşiklerinden farklı mı olurdu? Onlar da toprak reformu söyleciklerdi, onlar da «Kahrolsun emperyalizmi» söyleciklerdi, onlar da dış ticaretin devletleştirilmesini isteyeceklerdi, onlar da hızlı sanayileşmeden yana olacaklardı, onlar da halk kitlelerinin eğitim imkânlarına kavuşmalarını isteyeceklerdi... 10 ekime kadar, Türk sosyalistlerinin söyleşiklerle herhangi bir az gelişmiş ülkenin sosyalistlerinin söyleşikleri arasında önemli bir fark yoktu. Fark, belki İleri sürülen metodlardaydı: Örgütlenmiş Türk sosyalistler israrla «Anayasaya» «döylorlardı, «Seçimde iktidara gelmek» döylorlardı; öbür az gelişmiş ülkelere sosyalistleri başka yollar da öneriyorlardı. Ama hangi yoldan olursa olsun, iktidara gelince istenen şeyle, aynı şeyle oluyordu: Gerçek bir bağımsızlık, gerçek bir toprak reformu, gerçek bir sanayileşme, gerçek bir eğitim改革..

«Dünye beraber gitti cancağızın — Ne varsa döne ait — Şimdi yeni şeyle söylemek lâzım.» Böyle diyor Mevlâna. Evet, şimdi yeni şeyle söylemek gerek. Türk sosyalizmi, daha doğrusu sosyalizmin Türk yolu, bu «yeni şeyle»'n içinden çıkacak. Söylemeyecek miyiz bu «yeni şeyle»? Mesele burada!

Parlamento içindeki sosyalizm elbet genel sözler söyleyecaktı. Mesele, «Kula kulluk yetsin arktı!» diyecekti. Oysa parlamento içindeki sosyalizm, mesele yeni «İş Kanunu», işin belirli kanun maddeleri getirmek zorunluğunda, «Kula kulluk yetsin arktı» sözleri arktı yemeyecektir. Parlamento içindeki sosyalizm, bu işin üstesinden gelebilecek mi? Sosyalizmin Türkçesini söylemeyecek mi? Parlamento içindeki sosyalizm, sosyalizmin Türkçesini söylemeyeceğini bütün suç, bütün yetersizlik kendisinde mi olacak? Bunları uzun uzun konuşmamız gereklidir.

Türkiye'de «sol», ilk defa 10 ekim seçimlerinde birleşti, hep bir ağızdan konuştu, kişisel kırgınlıkları, küskünlükleri, anlaşmazlıkların bir yana bırakıldı; bir büyük ve yüce amaç uğruna birçok şeyle unutmak gereğini duydular. Ne var ki, bu birleşme, bir örgütün bilinçli bir toplaryiçilik çabası sonunda değil, birtakım bireylerin kişisel çabaları sonunda oldu. Öyle ki, bu bireyler birtakım sözlerinin haklılığını olaylar apak ortaya çıkardığı halde bu haklılığın tadını çıkarmak zevkinden kendilerini mahrum ettiler.

Sosyalizmin Türkçesini söylemek, Türkiye'de sosyalizmin toprağa yerleşmesinin vazgeçilmez şartı. Ve bu, bütün toplumcuların ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir ancak, örgüt içinde olsun, örgüt dışında olsun, bütün toplumcuların ortak çabalarıyla... Davranışları değişik olabilir. İdris Küçükömer Parti'ye gelirler, Sabahattin Eyüpoglu Cumhuriyet gazetesinde yazdı: «çok önemli yazında «bağımsızlık»ın önemini belirtiyor; bütün bu yollar sosyalizme çıkar, halkımızın mutluluğu için girişilen savaşa su ya da bu şekilde katılmaya çıkar. Mesele, bunları değerlendirmekte. Mesele, ayrıca, sosyalist eleştiriye kulak vermekte, «millet» anlayışını bırakarak» dava arkadaşa» anlayışına ulaşımaktır.

Onümüzdeki günler, bu kaygıları daha da somutlaşdırılacak. Dileğimiz, bütün «sol»un ortak bir güç haline gelmesi. Bunun ne denli çaba gösteren bir iş olduğunu biliyoruz. Bu çabayı göstermek durumunda olanlar da her hâlde sorumluluklarının farkındadır, diyorum.

Ekim 1965'te Türk - Alman Derneği bir sergi açan yabancı karikatürist Beck, Türkiye'deki izlenimlerini belirten bir kaçı karikatürünu yorumlamak üzere YÖN'e verdi. Yukarıda bu karikatürden biri.

MUHTAR ÜNİVERSİTENİN KAHRAMANLIĞI!

Bu aylar, Üniversitelerde Rektör seçimi aylarıdır. Üniversite mensuplarının seçimlerdeki davranışları, önlümüzdeki devrede bilim çevrelerinin tutumları bakımından iyi bir fikir vermeye teşvik eder. Bu açıdan bakıncı, Ankara Üniversitesi'ndeki rektör seçimi hazırlıkları hayli düşündürür. Ankara Üniversitesi'ndeki seki ve yön verilmesini muazzam ölçüde etkilemektedir. Savma Bakanlığı, Johnson'ın seki seçim Kasım başında olacak. Geçen dönemde Prof. İhsan Doğramacı'nın rektör olarak seçilmiş diş yardım kaynaklarıyla Üniversitesi'ndeki bir hayli iyi tutmuş, ama becerikli rektör elindeki imkânları Üniversite için değil, kendi Fakültesi, yanı Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi için kullanarak kafasındaki «Hittit Üniversitesi»nın çekilde hazırlamıştır Ankara Üniversitesi'ndeki bu da sözde akilli ederek geleceğini temin etmek isteyen dünümektedir, ama aslında bilim haysiyeti bakımından oldukça küçültücü bir tutum kendini kaptırmaktadır.

Üniversite çevrelerinden, özellikle Ziraat, İlahiyat ve Tıp Fakülterinden dışarı sıزان kanaat sürdürür: «Yeni iktidar mensupları içinde, geçmişteki olaylar ve davranışlar yüzünden Üniversiteye erken olunlar ve ilk fırsatta «karar cübbelerin hakkından gelmek» testisiv vananlar çoktur. Bunları teskin etmek için en iyi çare, o çevrelerle arastır iyi olan birini rektörlüğe getirerek Üniversiteyi kurtarmaktadır.

Bu «endişeli» çevrelerin üzerinde durdukları isimlerin başında, Menderes ve Zorlu zamanlarından beri Dışişleri Bakanlığının Mütavarrılığını yapmış Prof. Suat Bilge bulunmaktadır. Bu defa, rektör adayı sırasının Sivasal Bilgiler Fakültesine gelmesi olması da bu tutumda olanların işin kolaylaşımaktadır. Bu arada, Prof. Bahar Savaş veya Yavuz Abadan gibi isimlere pek ilität edilmemecektir, birincisinin solculuğu, öbürünün de Halk Partisiye yakınlığı yüzünden Üniversite üzerine şimşeklerin çökmemelerinden korkulmaktadır.

Iktidar sempatizanları bir familya gölgesine sığınmayı haysiyetlerine vediremeyen ve hic olmasa mesleki Eczacılık Fakültesi gibi bir Fakülteden tarafsız bir kimseyi rektörlüğe seçerek Üniversite'nin şerefini kurtarmayanın mümkün olacağının sananlar şimdilik azınlık tadir. Önümüzdeki günler, Türkiye'deki üniversitelerin kendilerine tanınan muhtarlığı ne şekilde alacağılarını da iyi önterecektir.

GENERALLER, CIA VE DIŞ POLİTİKA

Amerikan dış politikasını kim yönetti? YÖN'ün orta sayfasında iki av kadar önce çıkan bir yazda Kennedy'nin klîşelik sahibi bir liderin bile CIA ve generalle-

rin zorlamasıyla Küba'yı istilâ maçerasına sürüklediği, yetkililerin açıklamalarına dayanarak belirtildi. Johnson ise, sebzî Doğal istilâlarla girişecekti ve Vietnam'da yeryüzünün en barbare harbinin yapacak kadar bu şiddet taraftarlarının etkisi altındadır. Nitelik ünlü Demokrat Senatör Fulbright bu haftaki televizyon konuşmasında bu tehlikeyi açıklamıştır. Fulbright'a göre, Savunma Bakanlığı dış siyasete seki ve yön verilmesini muazzam ölçüde etkilemektedir. Savma Bakanlığı, Johnson'ın iyi bir nüfusa sahiptir. Bu kuvvetin dış politikada hâkim olması tehlikesi üzerinde durulmalıdır. CIA da devlet politikasında aşırı bir yetkiye sahip olmamalıdır. CIA, dış politikada bir icra organı değil, bir istihbarat organıdır.

Ama Fulbright'in bu doğru sözlerine rağmen, dış politikayı «kaba kuvvetten yana» generaler yürütmeke ve CIA hükümet darbeşerinin içracısı olsa olsa, CIA, aynı zamanda hâkim olmamalıdır. CIA, dış politikada bir icra organı değil, bir istihbarat organıdır.

AMERİKALILARIN «HAK» ANLAYIŞI

1950 den beri Amerikan Askeri Yardım Heyetine bağlı işyerlerinde çalışmış olan personel, son yıllarda kendilerine oynamış olan

bir oyunu tamir edebilmek için uğraşmaktadır. Pazar ve bayram tatili gündeliklerinin ödenmesiyle ilgili olan mesele, Türkivedeki Amerikan makamlarının hukuk anlayışı bakımından hayli ibret vericidir.

Amerikan Yardım Teşkilâti, 1964 yılina gelinceye kadar, yürürlükteki İş Kanunu'na rağmen, kendi işyerlerinde çalışan kimselere pazar ve bayram tatili ödemesi yapmamakta direnmış ve ancak NATO-IS Sendikasının ueraşmalarında, ulaşmazlık Prof. Hicri

k, Halil Tunç ve İc Amerika Jandar kuruş bir hakem komitesine verilmisti. Hakemler bir taraflı karsılıklı tâvizleri sonunda, pek karışık hükümler tasvan'a ma yine de işçiler lehine bazı ödemeler yapılmasını gerektiren bir sonucu varmışlardır. Meselenin asıl ilgi çekici tarafı bundan sonra başlamaktadır. Amerikan Yardım Teşkilâti, hakem hevetinin kararına uymayı ve 30 Haziran 1965 tarihine kadar müzraat edecekler birkimşü ücretleri ödemeyi vaşmayı kabul etmiş, fakat Amerikanca bir kurnazlık göstererek bu kabul kararını herkesin duvabileceğii bir şekilde ilan etmekten kaçınmıştır. Oyle ki, karanlık kulaktan duvup da Amerikan Hevetinin karışımı calanlar, «artık iş isten zezi, vaktive mürabat etseydiniz» diye terslenmektedirler.

C.I.A. NELERE MUKTEDİRDİR?

Adamın cebine esrar koyup yakalatmak gibi alatırka polis oyuları herkesçe bilinir. Sırası polisin adamın kapısının altından suç evrakını atıp, sonra evde arama yaptığı anlatılır. Amerikan Dışişleri Bakanı Dulles'in ziyaretinde dolardan yüzü suyu aşkına, Amerikan Sefareti'nin arkasında kuru sıkı bombalar patlatılmış ve gazetelerde azılı komünistler dize zavallı Vatan Partisinin mensuplarının üzün saçılı sakallı korkunç resimleri yayımlanmıştır. Menderes, bu tertiplerde, «Türkîye'de de komünizmi tehdîki artmaktadır. Dolar ver de Dulles, buntarı tepellyelim» demek istemektedir.

Bütün bu alatırka oyular, CIA'nın son marifeti karışında, son derece masumane kalmaktadır. Amerikan Haber Ajansı Associated Press'in Washington'dan verdiği şu haberî okuyunuz:

«Amerikan Senatörü Stephen Young, kendisine CIA (Amerikan Güç İstihbarat Teşkilâti) mensup bir kimse tarafından ve Vietnam konusunda verilen bilgiyi açıklamıştır CIA mensubu şahsiyet, Amerikalı gizli CIA ajanlarının, Vietnam'da Viet Cong kuyaseti gidişinden sonra, halka eziyet ettiğini, böylelikle, halk üzerinde Viet Cong aleyhini tepkün doğmasına uğradıkları ni bellirtmiştir.

Stephen Young'un açıkladığına göre, CIA mensupları, Viet Cong kuyaseti büründükten sonra, çeşitli işkenceler yapmakta, irza tecavüzeinden başka, insan da öldürmektedirler.»

Demek ki CIA, bile bile masum insanların ırzına geçmekte, masum insanları öldürmektedir. Cinayetin daha korkuncu herhalde tasavvur edilemez. Hitler bile masum insanları firmatırurken, yer yüzünden yahudi kötülüğünü kalıcılığına inanıyordu. CIA, belki düşman yaptı sanılır dene, yüzde yüz masum olduğunu bildiği halde insanları öldürmektedir!

CIA, hiç şüphe yok ki, Hitler'in de rekörünü kırarak, dünya vaşet rekörünü elinde tutmaktadır.

ROGER GARAUDY

SOSYALİZM VE İSLAMIYET

Çevirenler:

DOĞAN AVCIOĞLU — E. TÜFEKÇİ

ÇIKTI

4 Lira

YÖN YAYINLARI: P. K. 512 — İstanbul

İstanbul Dağıtım: Serbest Dağıtım Ortaklıği - Ankara Cad. 34 — İSTANBUL
Taşra Dağıtım: Sabri Özkar — Vilâyet Han, İstanbul

Üniversiteler ve Yüksek Okullar Açılarken

Bir öğretim görevlisi gözlemlerini anlatıyor

YÜKSEK ÖĞRETİMDE BİLGİ SEVİYESİ VE ZAMAN KAYBI

Bu yazda yalnız yüksek öğretimde, özellikle, isim vermeden, bazı yüksek öğretim kurumlarındaki bilgi seviyesi, daha doğrusu bu seviyeyi nedenleri ve bununla yakın ilgisi olan zaman kayipları üzerinde durulacak ve durumun memleket kalkınması bakımından iyileşmesine yol açabilecek çarelerden bir kısmına değinmesine çalışılacaktır.

Çeşitli kademelerde öğretim tâbi olan, lâren erişmeleri öngörülen bilgi seviyesi kolay çözülebilecek konulardan değildir. Bunun nihai kriteri, hiç olmazsa yüksek öğretimde, mezuniyetin hayatı gösterdikleri başarıdır. Ancak başarının ne kadarının öğretim kurumlarına ne kadarının hayatı edinilen tecrübeye ait olduğunu kestirmek güçtür. Bu bakımından kriter tayini işini daha öncelerde almak ve bunu yüksek öğretim kurumlarındaki sorumlulara bırakmak uygun olacaktır. Mezuni ilk işe alan ilgillerin seviye tayinine yardımcı olacakları düşünülebilir. Unutulmamalı ki, öğretim genellikle bir amaç değil, bir araçtır.

Fakat her halde, diğerlerinde olduğu gibi yüksek öğretimde bilgi seviyesinin bir alt sınırı olacak ve her yüksek öğretim kurumu ve hattâ her öğretim üyesine göre bu alt sınır çok az farklılık gösterecektir. Buna bera, ber şikayetlerin genelligine bakılacak olursa sözü edilen kurumlarda kayıtlı öğrenci ortalaması bilgi seviyesinin, hiç olmazsa bazı yüksek öğretim kurumlarında, bu gün memleketimizde kimseyi tatmin etmeyecek kadar düşük olduğuna inanmak gerekmektedir.

LISELER MI KUSURLU?

Halbuki Türkiye'nin kalkınma hedefleri, ne hızla varip onları aşması, dânilâ milletleri arasında iâyık olduğu yeri alabilmesi ve geri kalmışlığın Türk milletinin bir alın yazısı olmaktadır. Çkarılabilir mi? Bu memlekette istedığını bilir, tutugu koparır, kendine gülvenen, medeni cesaret sahibi, toplum yararını şahsî çıkarının üstünde tutabilen, çok iyi yetişmiş, bilgili ve dürüst bir kadroya siddetle ihtiyaç vardır. Düşük seviyede yarın yamalak bilgili diplomaları değil. Bu kadroyu meydana getirecek ve devamlı surette besleyecek olan kurumlar, büyük ölçüde, yüksek öğretim kurumlarıdır.

Genel kânya göre söz konusu düşük seviyeyin kabahati liselerde aranmalıdır. Liseler kendilerinden beklenen yetiştirme işini gereği gibi yapmamakta veya yapamamaktadır.

Bu sözlerde bir gerçek payının varlığı kabul edilse bile, yüksek öğretimin bazı kollarındaki hayret verici düşük seviyeyi yalnız bu sebebe bağlamak yersizdir. Liseler düzeltilsin. Buna kimse bir itirazı olmaz. Fakat bu oluncaya kadar Türk gençliğini çeşitli dallarda yetiştirmek görevini üzerine almış yüksek öğretim kurumlarının eli kolu bağlı oturup beklemesi de düşünlümez.

DERS VERMEYE NE HACET!

Durumu aydınlatmağa çalışmak üzere bu gün bazı yüksek öğretim kurumlarında öğrencileri yetiştirmek için yapılanlara bir göz atılmış.

Kayedilen öğrencilere birinci sınıf adı verilmekte, kurumda amfî adı verilen bir salona günün belli saatlerinde girerek öğretim üyesinin takrir halindeki derslerini dinleyecekleri söylemektedir:

a) Fakat aynı saatte aynı amfide ders dinlemesefekti. Beklenen öğrenci sayısı o kadar çoktur ki, bazı hallerde yarısı hattâ üçte ve ya dörtte biri belli bir ders için faculte veya okula gelmiş olsalar amfî veya salonda değil oturacak ayakta duracak bile yer yoktur. Öğrenciler kapının dışında kalmak zorundadırlar. Bu sebepten olacak ki devam mecburi değildir. Olanlarda da tahtıki imkânızdır. Kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdur. Ankara'da bir yüksek okulda, eski yıllarda kalmış olanlarla birlikte birinci sınıf mevcudu geçen yıl ikibin beş yüzün üzerinde tahunın ediliyor. Bu okulun büyük amfisinde ancak beş yüzde yakını oturulacak yer vardır.

b) Amfide yer kapabilen beş yüz öğrenciyi sükûnetle dinleyebilmeleri ve bu dinlemeden gereği gibi faydalananları mümkün değildir. Çünkü ders dinlemek konser dinleme veya sinema seyretmeye benzemez. Öğrenci kurslarından yükselen her cümlâ, leyi, tahtaya yazılan her şeyi anlamak, önemli noktaları not etmek arzusu ile çırpmır. Bu sebeple bütün dikkatini derse vermek zorundadır. Fakat beş yüz gencin tıklığı bir salonda herkesin her an dikkatini bir noktada toplaması çok güçtür. En ufak bir hareket dikkatini dağıtmamasına ve söylemenin kaçırmasına ve anlaşılmamasına yeter. Öğrenci, profesörün ne dediğini yanındakine sorar.

Mustafa Fotoğlu

Bu hareket yeni söylenenin kaçırılması demektir. Kaçırma diğer öğrencilere geçer, kar topu gibi bliyûyen bu hâf amfide bir uğultuya sebep olur ve anlaşılmama genelleşir. Bir müddet sonra eski sessizlik geri gelse de bir kusur öğrenciler için ders takip edebilmek artik imkânsızlaşmıştır. Çünkü yeni işitikle riyle biraz öncekilerin, onlara göre, bağlanması kaybolmuştur. Dersen faydalannya hâlifâ sifira doğru kaymaktadır.

Her öğretim üyesinin sesi besyüz kişilik bir amfîn her yerinde rahatça duyulabilecek kadar gür olamayacağı için hoparlör kul-anılması gerekmektedir. Yazı tahtasının devamlı surette kullanılması gereken hallerde bir elde tebessûr diğer elde mikrofonla ders verilme zorluğu öğrenci dikkatinin kolaylıkla dağılmamasına yol açan püfuzler doğrudır.

c) Amfî, sınıfa kayıtlı binlerce öğrenciyi almadığından, başka bir deyimle her öğrenci için bir yer yokluğu dolayısıyle her seferde ders dinleme gelebilirler böylelik bir imtihâne farklı kimselerdir. Fırsat buldukça amfîye gelebilen bir öğrencinin daha önceki dersleri dinleyememiş olması yüzünden, duyduklarından bir şey anlamaması ve hattâ bunların kendisine Çince gibi gelmesi pek müm-kündür.

Bu durumda öğrencilerin, imtihâne buluları zaman bile derse gelmemeleri kadar tabii bir şey yoktur.

d) Söz konusu fakülte ve yüksek okulların yetişmeleri için öğrenciye sağlayabilecekleri birincî yardım bir ders kitabı veya notundan疥i gitmemektedir.

e) Halbuki öğrenci ile öğretim üyesi arasında yakın bir temas olabilmeli, öğrenci hükümlerini çözülecek bir muhatap bulabilmeli, dershanede konu üzerinde tartışılabilmelidir. Modern öğretimde bizde anfaslılığı anlamda takrir artık tarihe karışmaktadır. Onun yerine çeşitli öğretim usulleri başarı ile tabib sahasına konmaktadır.

Bu hallerde söz konusu yüksek öğretim kurumları kapatmak aksa yakını gelmektedir. Aynı neticeyi bir takım imtihâne kurulları vasıtâ ile elde etmek mümkündür. Belli şartları halz olan kimseler imtihânlara girebilir ve başarı gösterenlere gerekli diplomalar verilebilir. Gerçek durum da aslında bunu farklı değildir. İmtihâne kâğıtlarını okumak daha geniş bir zamana, örneğin altı aya yeterlidir. Eğer test usulü sonuç alınmak için yeterli bulunursa, bu maksatla makâne-bile kullanabilir. Öğretim üyeleri de ders vermek kulfetinden kurtulmuş olurlar.

Aşağıda öğrenciler ve imtihânlar hakkında yapılacak açıklamalar durumun bugün bu hale geldiğini göstermeye yeterlidir.

Bu satırların yazarı hiçbir yüksek öğretim kurumunun kapatılmasını savunmak niyetinde değildir. Ancak kendi kendimizi aldatmaya da tarafтар değildir. Ne kadar acıda olsa gerçeklerin ortaya konması gerektiğine inanmıştır.

AMAÇ BIR DIPLOMA KOPARMA

Elinde bir kitap veya nottan başka yardımıcı olmayan bu yüksek öğrenim geneliğinin büyük bir çoğunluğu kendisini ya ava, reliye kaptırmaktır ya da boş geçtiğini sandığ zamanın kıymetlendirmek için bir ücretli iş peşinde koşmaktadır. Kötü bir alışkanlıkla imtihânlara kısa bir zaman kala çalışmaya başlanınca, bilgi yeteri kadar sınırlı olmamakta, farkına varılsa da, müşküller çözülmemece ve bazı derslere veya bahislere belki de hiç kitap açmağa vakit bulunamadan yarılm yamalak bilgilerle imtihâna girmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Iyi hazırlanamamış, yarılm bilgili öğrenci kendine güvenemediği için, ya işi tesadüflere ve şansı bırakmaktadır, ya da yazılı imtihânlarda kopyaya başvurmaktadır. Kopyanın kendisine, ilerde hayatı atıldığı vakit, ne kadar zararlı bir alışkanlık aslalığından akıldan bıka geçirmemektedir. Hayatta elinden iş gelmeyenlerin, her adında başkalarının destegini arayanların, vicdanları ile karşı karşıya kaldıkları zaman kolayca kötü yollara sapabiliyorlar. Daha ziyade okul sıralarında kopya yapma alışılmış kimseler olmasi kuvvetle muhitemdir. Kendi güvene güvenenlerin bu hallere kolay kolay düşmeyecekleri muhakkaktır.

Bu duruma amaç, fakülte veya yüksek okulda hayatı iş yaratıcı bir şeyler öğrenmek ve hatta iyi öğrenerek kendini yetiştirmek yerine her ne bahasına olursa olsun, en az notla da olsa, imtihânları atlatalarak bir diploma koparmak olsaktadır.

IMTİHÂNLARA HAKSIZLIK

Aşırı öğrenci kalabalığının imtihânları yapan öğretim üyeleri üzerinde de olumsuz etkileri olmaktadır ve bundan en çok zarar gören yine öğrenciler ve doyayısiyle memleketin geleceği olmaktadır.

Binlerce öğrenciyi yılda en az iki kez, Haziran ve Ekinde, imtihâne etmek zorunda olan öğretim üyelerinin, bir taraftan ellerinden gelin çabayı gösterirken yandan da işin hacmi altında ezilmeme yollarını arayıp bulmalarını tabii karşılamak gereklidir. Bu maksatla cevapları bir kaç dakikada incelebilecek sorular sorulmakta ve aynı düşünunce ile yazılı imtihâne zamanları 45 dakika veya bir saat pek geçmemektedir. Böyle bir imtihâne öğrencinin bilgi ve muhakeme degerinin ölçülebileceği şüphelidir. Bir an önce sonuc alınmak zorunluluğuna rağmen, imtihâne kâğıtlarının ezici çokluğu, inceleme zamanını haftalarca uzatmaktadır. Bir taraftan zamanın uzunluğu diğer taraftan aşıri yorgunluk sebebiyle ilk kâğıtların not takdirile sonradakilere uygulanan takdirin birbirlerinden fakîr olmaları tehlikesi belirmektedir. Bu, öğrenciler arasında eşitsizlik doğurmaya elverişli bir sistemdir.

Istanbul Üniversitesi Hukuk

Görlüldür ki uygulanan sistem hangi yön den ele alınırsa alınsın öğrencilerin aleyhine işlemektedir. Bu şartlar altında %90 civarında olduğu gazetelere geçen başarısızlığı sistemin doğal bir sonucu olarak kabul etmekten başka çare yoktur.

ZAMAN KAYBI

Bununla beraber konuyu kapatmadan önce sistemin memleket bakımından zararlanan maddi kısmına da dokumakta faydalıdır. Bu zarar, en çok zamanı israfında kendisini gidermektedir. Halbuki memleketi-

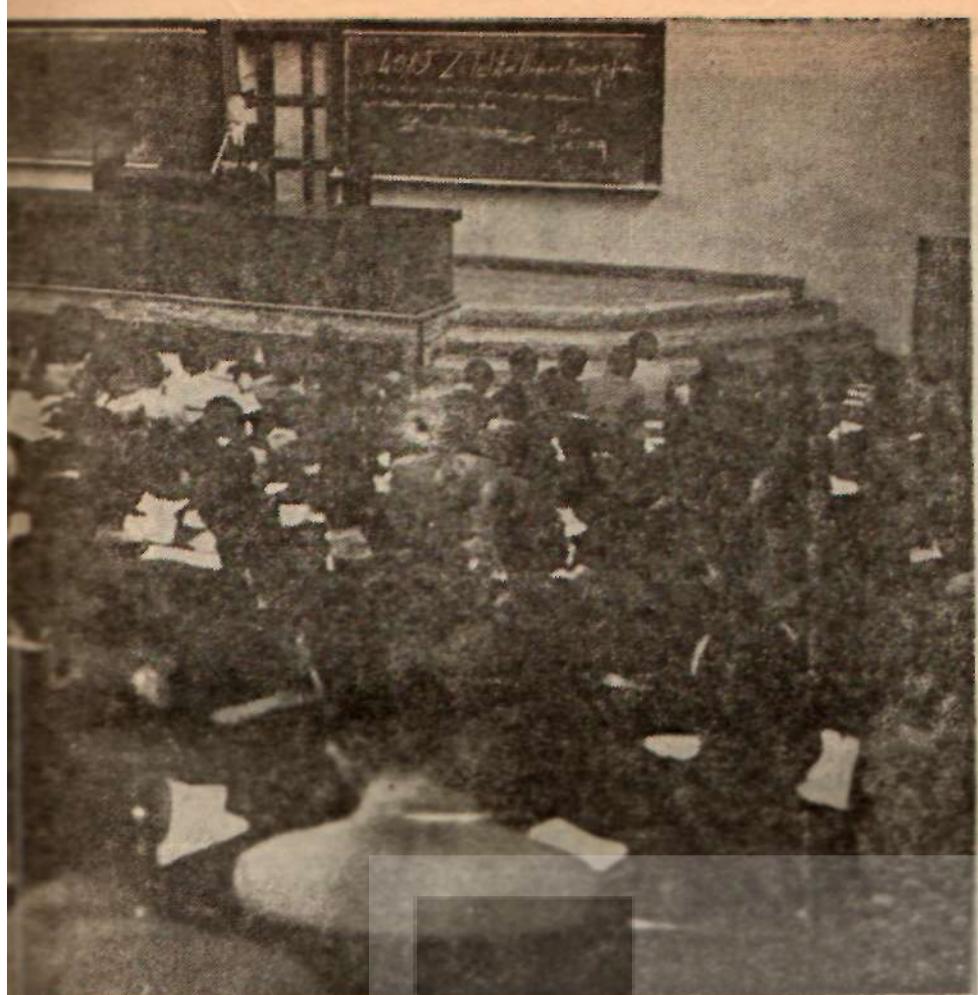
- Bugünkü hâliyle yüksek öğrencilerle yapılabilecek imtihânlardan bir zarar görülmeyecek, fetinden kurtulacaklardır.
- Hocalar, günlerce imtihâne yapıları birkaç dakikada inceleyebilir. Böyle bir imtihânlı, öğrenci ölçülebileceği şüphelidir.
- Yılın yarısı tâtille geçmektedir veya ikibük yilda bitirebilir haramak zorunda kalmaktadır. Yüksek öğrenimde, giriş sınıği takdirde burs sağlanmalıdır.

mizin israf etmeye tahammüllü olmayan şeferin başında zaman gelir. Mirasyedilikten farksız bir tarza sürüp gitmekte olan bu israfla batı ülkelere uyguruluk düzeyine ulaşmak bir hayalidir. En geri zamanda on safra geçmemiz ancak zamanından en iyi şekilde faydalama - mümkün kılınakla olacaktır.

Fakat bugün üniversite ve yüksek okullarda ne görüyoruz? Genelikle Kasımda öğretime başlıyor. Şubat ayı sômestr tatili, Marttan Mayıs sonuna kadar ders, Haziran,

Üniversite gençliği yönetimden şikayetlerini bir gösteri yürüyüşü ile açıklıyor.

...deinde Prof. Dr. H.N. Kubat'ının dersini izleyen öğrenciler.

dan Ekim sonuna kadar yaz tatili. Bir yılda 12 ayın ancak yarısında öğretim! Bu işin dış görünüşü, Batı memleketlerine kıyasla bir hayli kabarık olan resmi tatillerle Haziran imtihanlarının yaklaşması dolayısıyle Mayıs ortasından itibaren bazı derslerin, resmen değilse de kesilmekte olduğu düşünüllürse öğretimin yılda yaridan aza indiğini kabul etmek yersiz olmaz. Türkiye'de acaba yılın yarısını tatil geçiren başka bir kurum gösterebilir mi?

a) Zaman israfından en çok zarar görer.

kurumları kapatılsa ve belli ara diploma verme yoluna gidilse, bun öğretim üyeleri de ders vermek kül

okumaktan kurtulmak için, ce nabilecek kısa sorular sevmektedir öğrenciler bilgi ve muhakeme değerinin

Bu yüzden kabiliyetli gençler, iki şekilleri bir tâhsîl için dört yılları ter.

İkazanan her öğrenciyi, talep et

ler imtihanlarını ilk girişte, Hazıranda, başarı ile veren çalışan ve kabiliyetli gençler olmaktadır. Bu gençler, sistem değişik olsa, iki veya iki büyük yılda bitirebilecekleri bir tâhsîl için dört yılını harcamak zorunda bırakılmaktır ve bu israfın esas itibariyle kendilerinden bir an önce hizmet bekleyen memleket zarar görmektedir. Halbuki en çok yardım edilmesi, teşvik edilmesi, desteklenmesi ve tizerinde titrenmesi gerekkenler bu genclerdir.

b) Sözlü edilen gençler feda ediliyor da profesörler rahat mı ediyorlar? Vakitlerini boş mu geçiriyorlar? Bu soruya evet diyebilmek için bir hayli insafsız olmak lazımdır. Onlar görünüşe göre değerli zamanların kullanımını yapıcı bir kısmını, yukarıda temas edildiği üzere, binlerce öğrenci yilda en az iki defa (bazi hallerde daha fazla) imtihan etmekle, güçlendirmektedirler. Bütün bu hayatı içinde başarısızlıklar gördükçe sınırlarının bozuğacağı, memleketin geleceğinden ümitsizliğe düşeceklere ve gençleri yetiştirmek görevlerini gereği gibi eyrine getirememekten doğan bir vüdan azabı içinde kıvranaçıkları süphesizdir.

c) Bir diplomaya kavuşabilmek umidileyse, en verimli olabilecek yıllarını boşuna harcayarak amaçlarına erişememekten ileri gelen hayal kırıklığına uğrayan binlerce genç kaybolmuş zamanlarındaki israf da yürekler acıdır. Yıllara ölçülebilecek bu maddi kayiplar (manevi olanlar hesap dışıdır) meydana çıkaracak bir araştırma bize düşünlüdücü sonuçlar vereceği şüphesizdir.

d) Nihayet normal öğretim süresini aşan yılsonunda başarıya ulaşabilenlerin kaybettikleri senelerin toplamı da kıymenmiş olacak kadar çok olmalıdır. Mıthalâgâh veya asır gibi görünse de %90 olarak ileri sürülen tırnaklı başarısızlığı memleket hesabına tırnaklı olmayan bir zarza yorumlayabilmek konusunu hafife almak demek olur. Başarısızlık %90 yerine %70, %50 ve hatta %30 da olsa öneminden bir şey kaybetmez.

Kimdir yüksek öğretimin bazı kollarında

görülen bu açık duruma sebep olan?

Bu halin sorumlusu, ilk bakışta, uzunca bir zamandan beri «kimse açıkta kalımıca» politikasını yürüten politikacılar olarak görünüyor. Sonuçları düşünmenden, hesaplanmadan yalnız günü kurtarmak için güdülen ve zorunan bu politika gençleri, onların ana, baba ve yakınlarını geçici bir süre için memnun eder görürse de memleketin geleceği için yatkınlıkta olmaktadır.

Bununla beraber sorumluluğun gerçekten politikacılarda olup olmadığı kestiğimiz için konu üzerinde biraz eğilimde ve onu misallerle aşağıya çalışmaya faydalıdır.

Bir an için beş kişiye yetecek kadar ayrılmak yapımakta olduğunu farzedelim. Hıznetçi evdeki yoğunluğunu bepsini bu madsatı kulanmış olsun. Bu sırada bir kişi daha gelse, ev sahibinin sıkıntısı olmaz. Beş bardaklık ayran kabına bir bardak su katılması durumu kurtarır. Dağıtıldıktan bir yedinci, bir sekizinci gelmeye devam ederse sıkıntılar başlar. Her yeni gelen için ayran kabına bir bardak su katılması zorunlu (çünkü yoğurt yoktur) belirticidir. Ayran ikram edilmesi gerekenlerin sayısı 10, 20 ve 50 yi bulduğumda vakit sulandırılmışa devam edilen ayran artık ayran olmaktan çıkar ve yoğurt bulası su haline gelir.

Ayranı sulandırma içinde bir yerde durmak gereği açıktır. Ev sahibi ile hizmetçi, emreden ile yapan, amaca uygun bir yerde kolaya anlaşırlar. Su katma işi de bir kaç bardak sonra durdurulur ve yeni gelenlere, ayran ikram edilmez; varsa başka bir şey sunulur.

Bir gemiye, bir deniz motoruna ancak beli miktarla yük yüklenebilir, kapasitenin üstünde yüklenen gemi batır. Müşterinin zorlamaları kaptanı daha fazla yük alırmaya kandırır. Müşteri gelip geçicidir. Kaptan, mesleğinde devam edebilmesi için gemisine muhtaçtır.

Sosyal konular, yukarıda örnekleri verilen maddi olanlar kadar kısa zamanda somut vermezler. Köti sonuçlar kısa zamanda elle tutulmaz, görünmez. Bu sebepten onlarla haşır neşr olan idareciler ve uzmanlar, bilgilerini, ayran yapan hizmetçi, gemi yurulleri, kaptanlar kollarıyla, işin yapılmasını isteyenlere aktaramaz, derilerini salatamaz, sözlerini söylemezler. Fakat kollarıyla yapılmayan iş yapamaz demek değildir. Günlüğü yennek, zor da olsa, mümkünür. İdarecinin önünde gelen görevlerinden biri,abajanı bulduğu kurumun yakın ve uzak gele-

cekte varması düşünülen hedeflere ulaşmasına gerekli plan ve programlar hazırlanması ve bunların gerçekleşmesi için elinden geleni yapmasıdır. Amaçtan uzaklaşmaya yol açan önemini prensip konularından fedakârlığı, gerekliydi durumlarda kurumunu kurtarabilme için kendisini feda edebilmelidir.

Bu bakımdan «kimse açıkta kalımıca» politikasına boyun eğerek yüksek öğretim kurumlarından hiç olmasa bazılarını bugünkü arzılık hale düşürlenmenin sorumluluğu esas itibarile o kurumların idarecilerinde olmak gereklidir. Çünkü işin içinde olanlar, kurumların imkânları ile en çok kaç öğrenciyi istenilen seviyede yetiştirebileceklerini hesaplaması gerekenler, belli bir miktar yoğunlukla en çok kaç bardak ayran yapılabileceğini bilenler onlardır.

NE YAPILABİLİR?

Yüksek öğretim kurumlarını genelgröße yestirir, hem de iyi tetiştirme, görevlerinde paylarına düşen başarılı bir biçimde getirmek zamanı gelmiştir. Yurdun geleceğini kurtarmak için sorunun üstüne cesaretle yüremek gereklidir.

1 Bu madsatla, önce, yüksek öğretim kurumlarının, eğer henüz kurmamışlarsa, bünyeleri içinde birer planlama birimi kurmaları ve hizmetlerini daha iyi başaramaları için gerekli tedbirleri artırıp bir program içinde uygulamaya çalışmalı gerekir. Bu durum memleketin bugünkü gelişime hizasına da uygun düşer. Böyle bir birim aşağıda konu temas edilen konular üzerinde durabilir. Bunlardan herhangi biri günde yarına uygulanacak nitelikte değildir. Derhal uygulamaları büyük karışıklık ve huzursuzluklara sebep olabilir. Onları daha çok yakın gelecekte erişilmesi gerekli hedefler olarak kabul etmek uygun olur. Ancak aşağıdakilere ve benzeri hedeflere kaç yıl sonra varlığı düşünüldüğünün sorumlular tarafından tesbit edilmesi ve yayılanması büyük faydalara sağlar.

2 Her dersin, bir dershanede en çok kaç öğrenci başarı ile öğretilebileceği tesbit edilmeli ve öğretim üyeleri bu sayıdan kalabalık gruplara ders vermege zorlanmamalıdır. Fakat bir öğretim kurumuna kabul edilebilecek öğrenci üst sınırlı tâvîn eden öğretim üyesi sayısı artırmalıdır.

3 Bir öğretim üyesinin en çok kaç dersin sorumluluğunu üzerine alması gerekeceği tesbit olunmalıdır.

Ders sayısının, i) aynı dersin birden fazla dershanede (subeler) verilmesi, ii) değişik konularda olması, iii) resmi veya özel çeşitli kurumlarda okutulmasının pek önemi olmasa, gerektir. Ancak, öğretim üyelerinin yüklenilebilecekleri azam, ders sayısının önce esas görevinin bulunduğu kurumda doldurması gerektiği ikinci kabul olunmalıdır.

4 Yüksek öğretim kurumlarında öğrenciler, normal öğrenciler, bakımından bos geçen vakitleri kıymetlendirmek ve bu suretle zamanında tasarruf etmek için çareler artırıp bulumluudur. Bunu iki yoldan yapmak mümkündür. Birincisi kurumun günlük faaliyet zamanının mescidâ sabahın sekizinden gecenin on birinci kadar uzatmak, ikincisi altı ayılık öğretim devresini yılda on aya çıkarmak.

Birincisinin yapılabilmesi esas itibarıyle öğretim üyesi sayısının artırılmasına bağlıdır. Bu sayı coğalıltıncaya kadar faydalıdır. Bunun tek caresi yüksek öğretim kurumlarına gelir temin etmek ve giriş sınavı kazanan her öğrenciyi yetecek kadar burs bulmaktadır. Bursların şartları, bazı öğrencileri kendi paralar ile okumayı tercih etmekte sevkettiği ölçüde malli kulfet azdır. Burs kaynaklarının yalnız Devlet Büyücüsü olmasına lizum olmadığı aksıktır.

IKI BUÇUK YILDA YÜKSEK ÖĞRETİM

5 Bir yılda öğretime ayrılan zamanın altı aydan on aya çıkartılması genellikle dört yıl olduğu görülen yüksek öğretimi iki buçuk yıla indirir. Sömestrlerin yılda beşer aydan iki veya üç kisır aydan üç tane olması veya başka bir tertip bulunuşu yukarıda sözü edilen planlama biriminin ougularına göre tesbit edilebilir. Öğretim süresinden, bugün okutulan dersler ve bahislerde indirme yapılmadığı varsayıma göre - bir büyük yılın tasarruf edilmesi kalkınmada muhtacı olduğumuz bilgili elemanlar daha süratli ve ilk görünüşte korkulabilecek olan saydır. Daha fazla sayıda memleketin hizmetine koşmak imkânlâm sağlar.

HAFİTA 48 SAAT ÇALIŞMA

6 Yüksek öğretim kurumları bir tarafından her yıl kabul edeceklerin öğrenci sayıları yukarıda sözü edilen 40 veya 50 kişilik dershaneye mevcuttarına göre ayarlanmasına gerekir. Öğretim üyeleri derslerde tâvîn edilen saatin 48 olarak tesbit edilmiş olabileceğini bir an için konuyu açmak üzere, kabul etmiş olurlar.

Bu madsatla hareket noktası olarak hafiflik çalışma saatı ele alınabilir. Üzerinde durduğumuz öğrenciler 18 ve daha yukarı yaşardaki yetişkin kimseler olduğu için, İş Kanunu hükümlerine tâvarak sözü edilen saatin 48 olarak tesbit edilmiş olabileceğini bir an için konuyu açmak üzere, kabul etmiş olurlar.

Bunun yanında, ne dersi zaman bakımından ikiye ayırlırlar. Birincisi öğrencilerin öğrenim üyesi ile beraber otakları ders saat, ikincisi öğrencilerin konuvi içinde sindirebilecekleri için okuma, rapor yazma probleme, çözme, laboratuvara deney yapma ve benzerleri gibi yalnız veya grup halinde çalışmalarına atırmaları gereklî zaman. Bir an için bu iki bölümün ilişkisi bire iki oranından dersek, dershanede öğretim üyesiyle gelecek her saatte karşılık öğreticinin kendisi başına iki saat çalışması ve dolayısıyla haftalık ders saatinin 16 yi geçmemesi gerektiği ortaya çıkar.

Yukarıdaki oranın konudan konuya değişik olacağını tabiidir. Ancak kabaca da olası bu çeşitli hesapların yapılması ve belli bir zaman aralığına düşen öğrenci yükünü araştırıp ortaya çıkarılması ve öğretim programlarında bunun gözünden bulundurulması gereklidir. Öğrenciler tembellik ediyor, çalışmıyor dierek bütün kabahati onların fizerine atmak haksızdır. Gelenekler körükten sapanlaştı, başka memleketlerde de bu böyledir demek dünyadan bugünkü düşüncenin tarzına ve memleketin içinde bulunduğu ilerleye atılma çabalarına uymaz.

OGRENCILIK VE GEÇİM ZORUNLUGU

7 Öğrenciliğin bir gencin bütün zamanının alan bir faaliyet ve mutlu bir çaba olduğunu ilkesi kabul olunmalıdır. Bu bakımından askerlik ödevine benzettilebilir. Hem öğrenci, ikili hem geçim sağlayacak bir işde çalışmak, bu yaza öne sürülen sistem içinde kolay kolay başaramaz.

Fakat işin bu kâdarla birakılması yükselişenin, bugünkü deyimi ile «mutlu azınlığa» bırakmak olur. Halbuki öğretimde «fırsat eşitliği» ilkesi kabul olmuştur. Yüksek öğretimden malî güçlü olmayan da hali ve vakti yerinde olanlar kadar faydalıdır. Bunun tek caresi yüksek öğretim kurumlarına gelir temin etmek ve giriş sınavı kazanan her öğrenciyi yetecek kadar burs bulmaktadır. Bursların şartları, bazı öğrencileri kendi paralar ile okumayı tercih etmekte sevkettiği ölçüde malli kulfet azdır. Burs kaynaklarının yalnız Devlet Büyücüsü olmasına lizum olmadığı aksıktır.

PROFESÖRLERİN LUZUMSUZ ISLERDEN KURTARILMASI

8 Bu yazda yüksek öğretim kurumlarının «ögretim» fonksiyonu üzerinde durulmuştur. Bu kurumların araştırma, Devlete yardım ve halkı aydınlatma gibi görevleri üzerinde durulmamıştır. Bunların esas itibarıyle öğretim üyeleri tarafından yapılanma zorunlulığı ileri sürülen sistemi işlemeye bir duruma sokabili denebilir. Bu makalenin yazarı aynı kanaate değildir. Değişik görevlere ayrılmak zaman üzerinde yukarıda sözü edilen planlama birimi, araştırmalar yapabilir ve bulguların sonuçlarına göre sorumlular bir karara varabilirler. Her öğretim üyesinin her gün değişik görevler için zaman ayırması zorluk olmasa gerektir. Onemli ve tıpkı zaman alacak konularda öğretim üyesini eğitim veya ders verme görevinden bir süre için izinli savmak daşma kabildir. Diğer memleketlerde yapılan inceleme gezilerinde nitelik aynı şey bugün de yapılmaktadır. Onemli olan husus, öğretim üyesini ilgisiz isleme bulastırmaktır. Profesörlerin, zamanları nasıl kullandıklarını, çalışma zamanları yıldızde kaçını hangi işlere harcadıklarını tesbit etlecek bir araştırma yapmala kendilerini işe çekilebilecek sonuculara götürebilir. Bu suretle meselâ mensup oldukları kurumların çeşitli kurumlarda hazırlıkların kolayca yasaableceğini küçük idari işlere ne büyük zaman ayırdıklarını rakamla tesbit etmek fırsatı bulacaklardır.

Bes Yıllık Kalkınma Planında sözü edilen «idari reform», Yüksek öğretim kurumlarında da ele alınmalı ve uygulanmalıdır.

**PROFESÖRLÜ
TİCARET METÂ
DEĞİLDİR**

Gencin yürüyüşünde bir döviz...

Bulgaristan'ın izlenimleri : Bulgar yazarları

Fakir Baykurt

Bulgar yazarlarıyla yapacağım «karşılık», gezi programının başında yer alıyordu. Kültür Komitesinden Nikola Yonçef, Sabahattin Bayram'a telefon edip bunu birkaç sefer geri attırdı. Yaz dolayısıyla yazarların çoğu Sofya dışına, dinlenceye gitmişler. Sofya'dakiler de tatil hazırlığına dalmışlar. Toplamak zor oluyordu. Bakan Dimitri Dimov da dinlence için Varna'daymış. Programında Varna'ya uğramak vardı. Coğu şimdi Varna'da olan yazarlar orada görüşebiliyorlardı. Ama Yonçef'in Bayram, Sofya'da bir karşılaşma sağladılar. En çok, geçen yıldız Balkan Yazarlar Konferansının haberleri arasında adını ve ününü duyduğum romanı «Georgi Karaslavof'u merak ettiyordum. Vash ve rahatsızmış Vitoşa'nın eteğindeki villasında oturuyormuş. Kente az iniyor mus. Bir akşam villasına kendim giderim diydorum.

Karastanırın saatte Birliği gittiğim zaman, Genel Sekreter Nikola Yankov, Dragomir Asenov ve Thodor Guenov ile birlikte Georgi Karaslavof'u da orada buldum. Karaslavof, oğucusu köy hâli yıldızla altımsız üstünde biriydi. Oturup iki filkenin edebiyatları üzerine konuşmaya başladık. Türkçeden Bulgareya yaptığı çevirileri andık. Bulgareadan Türkçe'ye açtıri yapıldığını, bunun sebeplerini konuşuyoruz. Uluşları birbirine yaklaştırmada en az diploması kadar etkin olan edebiyat ve kültür ilişkilerinin genetiklerini araştırdık. Yakından ilgili olanlarının belli bilmediği Bulgar edebiyatı hakkında, orada bulunanlardan bilgi istedim. Yordan Yokov, Ivan Vazov ve Elia Pein'den azan urusunu ettiler. Binalar öndür. Bulgar edebiyatının klasikleri olmuşlardı. Türkiye'ye çevrilebilecek kaç tane kitapları olduğunu hâle kendi eserlerinden, ya da yakın arkadaşlarının kitaplarından söz açmıyorum. Yeni yazarları sorduğum zaman da, Georgi Karaslavof, Disko Ficicivef'in «Hiddetli Yolculukunu» Yordan Radikov'u, Emiliyan Stanef'i saydı: «Tekler de aynı adalar üzerinde birlestiler».

Konusmanının sonuna doğru, Donka Melamedie Yagar Kemal geldiler. Gittikçe tatlısan karşılışmayı keserek öge yemeğine gittik. Yemekle Mizah yazarı Genco Uzunof da aramızı katıldı. Genco Uzunof, bir ay kadar önce Türkiye'de; Bulgar elçiliğinde bulunan bir yakının misafiri olarak bir Türkiye gezisi yapmış. Ankara'yl, İstanbul'yu, Bursayı; Bursa'nın şefailerini anlatarak bitiremiyor. Bildiği birkaç Türkçe sözü söyleyip duruyor. «Bir adam, bir adama bir şeyler öğretmek istedim mi onun volunu bulur» diyor. gülüşüyoruz

O akşam Yaşar'ın İstanbul'a yolu ettiğim istasyona indigimizde treni dahi vardı. Toplanan arkadaşlarla çekeler arasında biraz resim çektiğim. Az sonra Georgi Karaslavof çıktı geldi. Arabasının öze şoförü vardı. Yürürken bir ayaklı aksiyordu. İçerde bir vere oturup soğuk bir şeyler içti. Karaslavof'un oğlu da hikâyeler yazıyor. «Genç yaşta iki üç kitap çıktı, çok acele ediyor, hepimiz teştili».

Yaşar'ın treni o akşam Sofya'dan ayrıldıktan sonra Georgi Karaslavof bana şoförünün telefonunu verdi: «Evime telefon almadım. Programında boş olan bir akşam bana gel devam edelim», dedi. İki gün sonrası işin, Sabahattin ve hikâyeci Halit Ali Osman'la birlikte gitmemi karastanırdı. O vakite kadar Rila da-

ğına gidecekti, Sofya'da çıkan Türkçe gazete ve dergilere uğrayacaktı. Öğretmenler Birliğiyle de bir karşılaşmam vardı. Belli edilen gün geldi, romanım şoförle telefon etti. Biz telefon edene kadar şoföre sormus durmuş: «Aramadılar mı, gelmeyecekler mi?». Vardığımızda, bahçede birlikte beraberdi. Bacanlığı galiba. Bakımı, genis bir bahçesi vardı. Bahçeyi, bir tarım uzmanı olan kardeşi dikenliyor mus. Bakımı da o yapıyormus. İki katlı evi, geniş, iş açmış bir yapıydı. Çatıya kendine çalışma odaları olarak ayırmıştı. İstemi, aydınlatmayı elektrik yapıyordu. Kapılarında sekiz kadar elektrik sobası yanıyordu, 160 tane de ampul. «Yine de maden komöründen ucuza geliyor. Yilda 180-180 lева tutar. Buna radyo, televizyon, mutfaç, çamaşır, ütü de dahil tabii», diyor. Bacanlığının eğlenceli sekiz yıldan beri sekreterliğini yapıyormus. «Balızımız sağ kolum», diyor, övdür onu. Özel arabası, özel şoför, sekreter, böyle bir arabası, bu kadar sova, bu kadar ampul... Bulgaristan'daki yazarların hayatı ve Kraslavof'u anlamak kolaylaşıyordu. Karaslavof, yazarlardan kazandıklarıyla sekiz tane okulu yaptırmıştı.

Salonda bir masaya oturduk. Üç bini, bir o. dört kişiye. Oğlu ve gelini Türkiye'de gezideler. Ankara'daki bir otelden mektup yazmışlar. Akdeniz kıyılarından çektileri resimleri de koymuslar. «Karşı mutfağın catal basaklı uğraşıyor. Biraz önce masaya kendi yaptığı şuruplardan getirdi. Amerika'da bile satılan ünlü Bulgar maden suyuyla shuddu gurbetini karıştırıp içe içe tabii bir edebiyat yarenliğine gitti. Konuşmaların hepsini bellegime yüklemek istemiyordum. Defterimi giardım, birer ikiser not alıyorum. «Not almak iyidir. Yazarın not defteri her zaman yanında bulunmalıdır. Vaktiyle stenografi öğrenmedigime hâli yarınan Stenografi bilinen üç ecli vardır», diyor romanı. Karaslavof,burgacılık bir elyazısı vardı kendisinin. Ama sayfaları düzgün bloklar halinde duruyordu. Tıftıf, kılık kurka yaran, yazdı; her konuya mce nee hizmetliyordu. Eserinde öz kadar bigi öneği sayan bir sanatçıydı.

1922'den beri Alelade İnsanlar adlı seri romanım üzerinde çalışıyorum. Bulgar halkın kolay kolay bilmeyen büyük macerasını ele alıyorum. Hepsini olsın ecli oluyor. Üç basıldı. Dördüncüünün son düzeltmesini yeni bitirdim. ikinci cildi bitirdiğimde götürüp kahramanlarından birine okumustum. Beni bir güzel eleştirdi adam. Söylediklerini bir bir not ettim, sonra oturup düzelttim... Yazarlık büyük ve zor bir iş. Ya-

Varna'daki Yazarlar Dinlenme Evinin taraçasında Bulgar yazarlarından bazıları.... (Soldan dördüncü gözlükli ve takkeli Birliği Başkanı Dimof'tur).

rımı emekle yazarlık olmuyor. Yerken, içerken bile kahramanlarını berabersin. Yanında not defterin bunun için bulunacak. Roman yazmak, Büyük Sahra'yı yaya olarak geçmeye benzıyor. Çölde kilometrelerce yürüyebilecek kadar sabır, umut, irade ve bilgi lazımlı. Bütün bunları beraber, yaşamaya koşullarını da iyi olacak. Ben Alelade İnsanlar'ı yazabilmek için, 1902'den 1951 yılına kadar olan bütün yayın koleksiyonum okudum. Yüzlerce insanın gördüğmeler yaptım. Beş yüz sayfalık bir eitt için, dosyalar dolusu malzeme topladım. Gün geldi, deretli yardımçılar da çalışmıştık. Yazaşma koşulları tıpkı olmayan bir kimse bunları nasıl yapabilir? Tabii, yazarlara tıpkı yaşama koşulları havadan gelmez. Bize eğitim, çok yazım ve çok ilerlidir. Eski debiyat eserlerimiz basıktır. 1000-1500 kadarı. Bunlar dört yıldır satılırdı. Şimdi yeter kâğıdımız olsa kitaplarımıza yüz bin basabiliriz. Ve eminiz ki, bunlar üç haftanın içinde biter. Halk okusun! sefer hale gelidi. Kitaba verecek para da var. Bize kitap ucuzdur. Baskı temizdir. Bundan dolayı, biz yazarlar çok mutluyuz. Kitaplarımın çıkışına biraz acele etmemem, dostlara hediyede edeceğim kitap bulamam kılçepeç. Ünlümek için söyleyim, dolasın bütün yurdu, dükkanlarda benden bir tek kitap bulamazsunuz. Gelin simdiye kadar 150.000 basıldı. Köy Habercisi 200.000. Dimitri Dimov'un Tütün'ü de 100.000'den fazla basıldı. Nüfusumuz sekiz milyon bizim. Bizim yaşama koşullarımız böylece tıpkı Ayrice bizim kitaplar ya. Banerler dilleri çok gevşir. Ivan Vazov'un çevrilmediği dili yok gibidir...

Yemeğin ve yarenliğin sonunda gatı katum gezdirdi bize. Çalışma odalarını gezdirirken, bir rafda dizi kitaplara gösterdi. Binalar kendi eserlerini çevrelerdi. Gösterdiklerini birer birer kucaklarımıza yıldı, Halit'in, Sabahattin'in ve benim kucaklarımıza dolanmıştım. Baskılarım güzelliğine hem pimiz hayran olduk. Ayrı ayrı uluslararası aynı kitaplarda belli olan karakterleri, zevkleri de dikkatli bir şekilde tanıttı.

kati çekiyordu. Bundan başka bir nokta daha dikkati çekiyordu: Yeryüzünden birer ulusalı, kitabı, kültüre bizden çok, çok önem veriyorlardı! Karaslavof, «İvan Vazoftan sonra en çok çevrilen Bulgar yazar benim!» diyor, gülerek. Bize gösterdiği çeviriler arasında, Latin Amerika, Asya, Afrika, Eskimo dillerinde kitaplar vardı, ama bir tane Türkçeye yoktu! Hikâyeci Halit Ali Osman, «Onun, Babul diye bir büyük hikâyeyi vardır. Babul bir zehirli ottur. Bu hikâyeden bir oyuncu yaptılar, bakarken insanın yürekleri kopar!» diyordu.

«Sizin Sabahattin Ali çok iyi hikâyecisidir. Bence küçük hikâyeyin üç büyük ustası vardır. bunlar Maupassant, Çehov ve Sabahattin Ali'dir. Evliya Çelebi'yi de çok severim ben. Bizim Bulgaristan hak kundakı bilgilerimiz Evliya Çelebi'den gelir. Ah, Osmanlı yöneticileri, bize biraz bağımsızlık vereceklerdi. Şimdi siz, biz, komşularımız, bir arda, kuvvetli bir kale olacaktık. Dobruca ovası kaybetmeyecektiniz..»

Maden suyu karıştırıp shududu surubu içmeye devam ediyoruz. «Bulgar maden sularını satın almaktı kapitalist Amerika, bizim gelişmemiz yardım ediyor. Sudan sağladığımız dolalar söyleşime yararlıdır. Bir ülke mal karşılığı giren yabancı para faydalı oluyor. Yabancı parazan kredidle, borçlanmayı gelen ise bir boyunduruktur. Kapitalistler uluslararası borçlardan sonra onları iş politikalarına da karışır. Sade karışmakla kalmazı, onu büsbütün ele geçirmeye kalkarlar. Uluslararası bir kuralıdır: Yapan bütün borçlar ödenir. Bazen dedenin yaptığı torun 8'er.

Bulgaristan'ın burjuvazisi da Almanlara çok borç yapmıştır. Hepsini ödedik. Bize pire suruşturan kâğıdımızı, hem de kâğıdınızın, geri kalmıştır. Geri kalmıştır. Karaslavof, Türkiye'ye çok istedim. Ama Bulgar-Türkçe sözlük bulamadım. Şimdi sözlük var, fakat ben yaramadım. Bulgaristan'daki her yazar mutlaka bir Bulgar-Türkçe sözlük koymalı masasına. Dilimizde Türkçeden çok söz var. Yazarken bunları işimi iyi bilmek gerekiyor. Kavundan sonra «Allah be-re-kev versin, Allah kerim!» diyor. Bildiği başka sözleri sırahıyor. Rakı şarap kullanıyor, ama rakı bir Türk söylüyor:

Rakı içtim filcandan
Dudakları mercandan
Al hançeri vur beni, Katınam,
Kurtulşum bu candan.

Bulgaristan'daki yazarların çoğu gibi hayatı o da öğretmen olarak başlıyor. Ama kısa bir süre sonra öğretmenlikten atılmış. Sofya'ya gelip Tarm okumaya girişmiş. Grevci diye oradan da atılmış öğretmenini Prag'da sürdürüdü. Gençlik yıllarında 23 sefer hapse girmis. «Şenin Onuncu Köy'deki öğretmen gibi oradan olaya atıldım. Hattâ da bu fazla. Ama senin öğretmen on birinci, on ikinci köylere gidecek mi?» diyor. Gençliğinde çıktıığı: «Hücumcu Asker, adı mizah gazetesi'nin beşte dört yazısını kendisi

Fakir Baykurt, Yazarlar Birliği'nin Kübah konukları: Sağda ozan Jose Martini Matoz, solda kızı ile birlikte ozan Pedro de Orda.

vazarmış. O gazetede yirmi kadar takma ad kullanmış.

Çatı katta üş çığırma odası vardı. Birincisi, küçük, küt gibi bir yedi. «Burası kayıt odam», diyor. Biriken maizemeyi burada ayıklamış. Duvarlar raf, raf, raf; raf-far kitap. Bir yerde Gorki'nin küçük bir resmi asılı. «Biriken kitapları tutmam. Halk kitaplıklarına yollarm». diyor. Doğduğun köy için paketlediği kitapları gösteriyor. «Burada sadece kaynak kitapları ve sevdigim yazarların eserlerini tutarım: Ivan Vazof, Yordan Yokof, Elin Pelin, Tolstoy, Çehov, Gorki...»

İkinci oda okuma odasıymış. Orayı da görüp yazdı odasına geçti. Duvara iki büyük harita. Birisi Bulgaristan, biri Avrupa.. Kitaplarını basmevine gönderinceye kadar dört sefer elden geçiriyor. Bir gömme dolapta sakladığı kârşılardan örnekler gösteriyor. Hikâyeci Halit, ilgiyle inceliyor gösterilenleri. Yaşı yazar, «Zamanının yarısını hâlâ genc yazarların basılmış eserlerini okumaya veriyorum. Bugünkü yazarlardan 50 yaşından aşağı olanların hepsi benim elimden geçmişdir. Çoğunun ilk kitabı ben bastırılmışın işte baktın, 1940'ta basılmış bir şiir kitabı. 1942'de kurasuna dizilen Vaptarov'un şiirleri. O zaman var olan Sanat Kurumu üzerinde garanti vermiştim...» Massanın üstünde duran kocaman, uzun bir kalemi gösteriyor, şakaya: «Yazacağım büyük romanın kalemi, daha açmadım», diyor. «Yirmi beş yıldır bu odada yazıyorum, İki tane makine esittim...»

Ancak gece yarıyi bulunca ayırtıbildik Karaslavof'tan. İki üç gün sonra Varna'ya gitmek istemişti. Orada buluşup görüşmeyi kararlaştırdı. Soforū bizi kentin merkezine kadar getiriyor. Halit Ali Osman, «Döpdolu bir gece oldum», diyor. Sabahattin Bayram ekiyor: «İyi bir ekonomi dersi aldı.» Ben de: «İyi bir yazarlık dersi, diye fısıldıyorum. Sabahattin'in kulağına Dokuz kilometrelük yol, hep parkların, ağaçların arasından geçiyor. Orda burda kol kola, omuz omuza çiftler görüyorum. Taşsızlıklar içinde bir halk, bir gençlik Balm özdü kadar tatlı bir hayatı yaşayıp gidiyorlar. Gece yarısı, tyukumus arasındaki uyanıyorum ki, şakır şakır yağmur yağıyor. Denek, diyorum, bazı geceLER sokakları iki sefer yukarıyor.

Öteki Bulgar yazarlarıyla da görüşmemelerim oldu. Burgaz'da, Kuklen köyü Recep Küçük'le geldik. Küçük Cahit Sıtkı'dan, Nazım Hikmet'ten, Umit Yaşar'dan, Asaf Halet Çelebi'den, başka ozanlardan şiirler okudu. Buradaki Türk sanatçılar, Türkiye Türkçesini ilgiyle izliyorlar. Ellerine usfaek bir yayın geze seviniyorlar. Küçük: «Ben bir saat Varsa bulunesse arkadaşlara raka ismarlar, bayram ederim», diyor. Hasan Karahüseyin'in, Lâtiq Ali'nin de dertleri buydu Sofya'da.

Burgaz'ın Varna'nın sokakları bir dole halkta. İkinci vakti belli başlı cadde ve trafik kapatılıyor. Kadın kız, çocuk, deniz gibi bir kalabalık, ağır ağır ilerliyor, konuşuyor, gülmüşler. Hiç bir korna, hiç bir düt düt, insanları rahatsız etmiyor. Bu sastakahveleri gazinoları da doluyor Kentlerin. Yeni biçim masalar, yeni biçim garson kolları, dondurmalardır, serinletici içkiler, suruplar. Santalaları ugradığı bir kahvede, genelinden İlyas Burçef, Nikotay Laykof, Stoyan Andirkof, Dimitir Velinof'a tanıştı. Burgaz'dan ayrılrken, yola yakın bir maden ocağına uğradık. Orda da İstejina Slavova'yı gördük. Yanda bir şiir kitabı çıkaracakmış. İstejina bize maden ocağında bir «Nazım Hikmet Eki» olduğunu söylerdi. Tam öğle zamanı. Dileğinemeye ayrılmışlar, ekibi göremedik.

Varna, parasız varma, demisler. Gelişmiş, bakımlı, bayındır; yabancı gezginlerin gelip gittiği bir kent olmuş. Altıkmak olsun, denizin öteki kıyıları olsun, müh gibi insan dolu. Slunehf Bryag de övledi. Çok kath oteller; lo-

Kamen Kaiçef
Romançı

Nikolay Yankof
Yazarlar Birliği Sekreteri

Diko Fiçiciyef
Genç hikâyeci

kantalar, gazino ve barlar... Kamp yerleri, park yerleri, eğlence ci-mene bogulmuş gezinti yerleri... Karadeniz'in Burgaz'dan Balık'a kadar olan bu kıyılarda «Bulgaristan Riviera'sı», diyorlar. Kıyılar, kumlar, kapanın elinde kalmasız. Bankada kredisiz olan beyler yahşarı, köşkleri dikmişler. Doldurmuşlar tatlı köylerini, herkese açık plajları, gazinoları. Kama etiyle kurulan bu turistik işletmelerde günde iki vardiyede, hizalarında üç vardiyede, kadın erkek Bulgar insam çalışıyor. Saat gibi bir servisle bütçeye yılda milyonlar getiriyorlar. Turizm alanında dünyanın en becerikli ulusu hangisi bilmem. Bir sırada yapmak gerekiyor Bulgular başlara yazılıbilir, rahatlıkla.

Önceki karariştıran bir bulusma gereği Varna'daki Eğitimi Geliştirme Enstitüsü'ne gittil. Müdür Krastü Bayef, benim bazı öğretmen ve öğrencilerle konuşmama fırsat yaratı. Sofya üniversitesinde folklor derlemelerini değerlendiren Hayriye Memova ve Emin P. Boyef ile; Onuncu Köyün redaktörü, Yeşil Gece'nin çevirmeni Sloboda Germanova ile de orada tanıştım. Emin Boyef, yaz aylarında üniversite öğrencilerinin folklor derlemeleri yapmak ve kooperatiflerin hasat işlerine yardım etmek üzere köylere gönderildiklerini anlatı. Kooperatiflerin böyle öğrenci yardımına muhtaç mı olduğunu sordum. «Kooperatifler için değil, öğrenciler kendileri için. Başka türlü ekmeğin nasıl kazandığını bilirler mi?» dedi Emil Boyef.

Yazarlar Birliği'nin Varna'daki dinlenme evi, «Kabakum», diye bir yerde, denize bakan bir yamaçın üzerinde. Otel, olağanüstü ve her türlü çağdaş donanımıyla ye-

nimsal savaşlarla dolu. «Hayat Kaynağı Başında», «Dokumacı Ailesi» ve «Yeni Kasabada İki Kişi» adlı kitapları imzayılmış. Bana «Yeni Kasabada İki Kişi»nın İngilizcesini imzaladı. Şimdi de yurdunun eğitim problemlerini ele alan bir roman yazıyorum.

Yazarların dinlenme evinde Başkan Dimitir Dimov, Kamen Kaiçef, Pavel Vajinof, Yordan Radikof, Diko Fiçiciyef, Lüboimir Levçev ile ve daha başka meslektaşları tanıştım. Kısa pantolonları giymişler, şezlonglara kurulmuşlar güneşleniyorlardı. Ellerinde raket, pinpon oynuyorlardı. Plaj çantalarını alıp denize gidiyorlardı. Ve gene geneye vérip konusuyorlar, tartışıyorlardı.

Başkan Dimov, «Bugüne kadar resmi olarak gitmediğimiz iki ülke vardı: Türkiye ile Yunanistan. Şimdi Yunanistan'da bir grupum var. Türk edebiyatlarıyla da kargılık iyi ilişiller kurmayı çok istiyoruz. Balkan edebiyatlarının hepsinde bu istek vardır», diyor. İki üç battal dilli bilen Dimov, yukarıda andığım üçlü «Tütün», romanının yazarı. Sofya üniversitesinde veteriner profesörü da yapıyormuş. Battal edebiyatı ve tiyatrosu üstünde derin bilgisi var. Şimdi yeni bir romanı çalşıyor. «Yüzyılımızın Romanı» gibi bir adı olacakmış bunun. 9 Eylül 1944 sabahı uyanan bir grup Bulgar insanının serüvenlerini ele alarak, son yirmi yıldız neler oldu; Bulgaristan nereden başıda, bursa'ya nasıl geldi, bireyciliği, egozunu yemek için ne güçlükler çəldi. Anlatıyor mus.

Kamen Kaiçef, orada bulunan, bulunmayan Bulgar yazarları hakkında açıklamalar yaptı. Köy ve kentsel konularında eserler veren bu yazarın geçmişine de bazı top-

bu kitabında «veleka venrim Göğü Altunda» Veleka, Türk top rakiplerinden çıkış Bulgar topraklarından Karsdenize dökülüyordu. Diko, benden İsraili soruyor, gördüğümü söyleyorum. Bildiği yerleri derin bir sevgiyle anlatıyor.

Lüboimir Levçev, ozan. Genç Yazilar Birliği Başkanı. «Bütün Yıldızlar Benim» diye bir şiir kitabı çıkarmış. Söylediğine göre sonrasında içkiye düşmüşt, pek şiir yazmamıştır.

Orada Dimitir Gurçivkin, Armand Baruh ve Krum Valkov'da tamıştık. Aralarında iki de Kübalı ozan vardı: Hose Martini Matoz ile Pedro de Orada.. Bunlar resim de yapıyorlardı. Bulgaristan'a bir yıl için uygurca öğrenmek amacıyla gelmişler. Alilerde de kendileriley birlikte. Bulgar yazarlarının başka ülkeler yazaryla ilgili çok sıkı.

Akşam yemeğini Kamen Kaiçef ve orada bulunan meslektaşları konusarak yedi. Gece yarıyı bulunca, Uluslararası Gazetecileri'nin o gece açılan barına gidelim dediler. Dünyanın bütün barları bodrum kâtlarında mıdır? Bir sıkık, bir sıkık. Bir de duman... «Millet içip içip dansederdi içimde bir sıkık çıktı. Baktum Kamen Kaiçef de sıkılıyordu. Yarm yarla gidecektik. Beşir dileyişip ayrıldık.

Bu ülkelerde yazarlara sağlanan iyi koşullar onları hep böyle içkici mi yapıyordu? Kuşkulardan aştığım bir meslekta. «Bu koşullar bizim çok yazamızı tüketti», diye yakındı Sofya'ya döndüğünde, bu endiğimi aştığım zaman Yazarlar Birliği Sekreteri Yankof'u açıklamayı yaptı: «Varsa'daki dinlenme evi, birlik üyelerinden kesilen %2'lerde yolda. Baha söyle yedi tane dinlenme evimiz var. Hic birinde devlet parası yok. Buralarda dinlenme ucuздur. Bulgaristan'ın her yerinde dinlenme ucuzdur. Dinlenirken arkadaşlarımız içmeye severler... İşçilerin dinlenme koşulları da hâliyidir...»

Bir fırsat bulup dinlenme yerlerini görmeğe karar verdik.

Gerçek Yayımevi'nin yeni kitabı:

Bilmediğimiz bir dünyayı anlatıyor:

MELİH CEVDET ANDAY

**SOVIYET RUSYA, AZERBAYCAN, ÖZBEKİSTAN,
BULGARİSTAN, MACARİSTAN**

Fiyatı: 7,5 Lira

İSTANBUL DAĞITIMI
UGRAK KİTABEVİ
Beyaz Saray — Beyazıt

ODEMELİ İSTEDE ADRESİ
GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 — İSTANBUL

NOT: Tek kitabı isteyenler, kitabı bedelin pul olarak göndermelidirler; tek kitaplar ödemeli gönderilmez.

YON — 130

PARANIZA BOL FAİZİ,
ZENGİN İKRAMIYELERİ
ve
MUAMELELERİNİZDE AZAMİ KOLAYLIĞI,
SAGLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK & KREDİ BANKASI

Cevdetay

İŞÇİ SENDİKALARININ ÇEŞİTLERİ

Adil Asıcıoğlu

İşkolu esasına göre kurulu sendikaların işyeri esasına göre toplu sözleşmesine yapına yetkili otup olmadıkları hususunda Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin ikinci sendikalarının kuruluş şekilleri ve çeşitleri fizerindeki meseleyle yeniden ortaya çıktı.

Son olarak, İşkolu esasına göre kurulu olmuş olan Türkiye Tekstil ve Orme Sanayii İşçileri Sendikası'nı ikiye böülünen de işçilerin örgütlenme şekilleri fizerinde yine yeniden dikkati çekti.

Bu konuda genel olarak herkes işyeri esasına göre kurulmuş küçük sendikaların aleyhindenidir. Gerçekte de sadece bir tek işyerinde çalışan işçiler etrafında toplayan bir sendika işyerine faydalı olamamaktadır. Bunun sebepleri açıkta Türkiye'de 10 işçinin üzerinde işçilik çalıştırılan işyerleri sayısı pek azdır. Bu sebeple bir tek işyeri sendikasının üyelerinden alacağı nüfusla normal bir faaliyyete bulunmasına imkân yoktur. İşyeri esasına göre kurulu sendikaların ikinci sakincası aynı işyerinde çalışan işçiler arasında seçilecek yöneticilerin, emrinde bulundukları işverenle karşı işçi haklarını savunmasının gidişliği ve kolavucu «sarı sendika» haline gelmesidir.

Sendikalar bu sakincaları 274 sayılı kanunun ekiminden çok önce gördükleri için örgütlerini genişletmeye çalışmışlardır. Birden çok iş yerinde çalışan tek bazı hallerde bir ili, ya da belli sendika etrafında toplamışlar gibi kapsayan örgütler kurmuşlardır. Sonra da sendikaları birlikte federalionlar etrafında toplamışlardır.

Böylece işçiler gelirlerin dağılmamasını, masrafların azalmamasını ve işçilere inançlarını daha rasyonel ve etrafı bir şekilde işçi meselelerini ele alarak mücadele etmelerini öngörmüşlerdir.

Başa ülkelere işçilerin örgütlenme şekillerindeki gelişmeleri incelediğimiz zaman bir tek tipte lera edilemeyeceklerini ve bunların ekonomik, sosyal ve politik şartlara göre değişen örgütlenme şekillerini tercih ettiklerini görmekteyiz.

Her seyden önce dünyadan her tarafında işçi örgütlerinin bir sınıf örgütü olduğu kabul edilmişdir. Bize bu görüşe bazı sendikacılardan ittifat etmemes bil, daha önceki Sendikalar Kanunu ile yeni çıkan 274 sayılı Sendikalar Kanunu işçi sendikalarının bir sınıf örgütü olduğunu açıkça kabul etmişlerdir. Gerçekte işçilerin ikinci sınıfı etrafında toplayan sendikaların, sendikaların elinden kolayca alınarak, mücadele imkânları bir anda sıfır indirilebilir. Esasen son olarak parçalanan Türkiye Tekstil ve Orme Sanayii İşçileri Sendikası örneğinin de ortaya çıktığı gibi, subelerin her türlü yetkililerinden alınarak merkezde toplayan İşkolu sendikası, memleketimizde 18'ün ömrü olamaz. İleri endüstriyel memleketlerinde İşkolu esasına göre kurulu ulusal sendikalar kendilerini meydana getiren ünitelere (lokallere) dayanmaktadır ve bunların geniş yetkililerine dokunmamaktadır. Sözcü geçen ülkelere ulusal tipteki İşkolu sendikalarının asıl kuvveti bütün yetkililerin toplaması değil, merkezde toplaması değil, merkezin küçük ünitelerin temsilcisini olması teşkil etmektedir.

Bizde girişilen Türkiye tipi sendika denemesi yanlış başlamıştır. Sendikayı meydana getiren işçilerin sendika ile bağlıları hemen yalnızca işyerlerinde ve çeşitli işkollarında çalışan işçilerin aynı sendika etrafında toplanmaları mümkünür.

Genel olarak İleri endüstriyel ülkelere sendikaların sınıf esasından başka «meslek» ve endüstriyel esasına göre kurulduğunu da görmektedir. Gerçekte endüstriyel esasına göre örgütlenmeye prensip olarak kabul etmiş ülkelere bille «meslek» esasına dayanan örgütlenmelere bir zorluk olarak yer verildiği görülmektedir.

Endüstriyel ülkelere işçilerin yaptıkları iş ne olursa olsun bağlı bulundukları esas endüstriyel kolumna göre örgütlenmeleri tabii ve zorludur. Buna rağmen örneğin İngiltere gibi endüstriyel mis bir ülkeye elektrikçiler, malı-

nistler gibi belirli bir meslekten olanlar içinde bulundukları endüstriye olursa olsun kendi baslarına ayrı bir sendika etrafında toplamışlardır.

Pratikte de bu şekilde «meslek» esasına dayanan sendikaların işçileri sınıf çıkarları bakımından çok büyük faydalara sağladıklarına tanık olmaktadır. Herhangi bir endüstride ya da işyerinde greve karar vermek sorunlu olduğu zaman o işyerinde çalışanların tümünün grev yaparak sendikanın malı bakımından büyük bir yük altına girmesi yerine o işyerinde çalışan elektrikçilerin greve gitmeleri işverenin bütün işlerini durdurmak için yeterlidir. Ustalık, işyerindeki diğer işçiler greve katılmaklarından işveren bunların ücretlerini de ödemek zorunda kalmaktadır. Bunun gibi otel, lokanta ve eğlence yerlerde işverenin müzisyenlerin durumunu ele alabilir. Müzisyenler ister istemez, diğer işçilerden ayrı olarak bir «meslek» sendikası meydana getireceklidir. İşçilerin nerede ve ne zaman endüstriya da meslek esasına dayanan örgütler kurması gerektiğini her memleketin endüstriyel derecesi, işçi sınıfının olgunluğu, potansiyelini tayin edecektir.

Ozellige sahip işçilerde, demokratik rejimlerin tam olarak yerlesmedigi de dikkate alınacak olursa sendikaların politik iktidarın hücrelerine karşı tedbirlerini de gereklilik gerekliliklerini de alabileceklerdir. Mütziseler ister istemez, diğer işçilerden ayrı olarak bir «meslek» sendikası meydana getireceklidir. İşçilerin nerede ve ne zaman endüstriya da meslek esasına dayanan örgütler kurması gerektiğini her memleketin endüstriyel derecesi, işçi sınıfının olgunluğu, potansiyelini tayin edecektir.

Bu duruma göre Türkiye'de işçilerin daha büyük oranda sendikaları olmalıdır. Az gelismis işçilerin ise işyerindeki işçilerin işverenin işçilerin yarısından bir fazlasının kendi üyesi bulunduğu ispat etmesi şartdır. İşyeri esasına göre kurulu sendikaların işverenin yarısından bir fazlasını örgütüne bağlamak herhalde zordur.

Fakat 275 sayılı kanun İşkolu

sendikalarının bu grevlerini yapmasına engel olacak esas bir hükümlü sevk etmiştir. O da İşkolu sendikalarının bir İşkolu toplu sözleşme yapabilmeleri için makarna fabrikalarından gerekli sendikaların işçilerini işverenin sendikasına aksiyetlerden sekerleme yapmak küçük atelyelere kadar sayısız işyerinde çalışan bütün işçilerin yarısından bir fazla kalmaktadır.

275 sayılı kanunun esasları dikkate alındığında zaman da İşkolu esasına dayanan sendikaların toplu sözleşme ve grev bakımından büyük faydalari olmadığı anlaşılmaktadır. Gerçekte İşkolu esasına kurulu bir sendikanın işçileri faydalı olabilmesi asıl amacı İşkolu ya da endüstriyel esasına göre bir toplu sözleşme yapabilmesi ve gerektiği zaman bir İşkolu tamamında greve gidebilmesidir.

Fakat 275 sayılı kanun İşkolu sendikalarının bu grevlerini yapmasına engel olacak esas bir hükümlü sevk etmiştir. O da İşkolu sendikalarının bir İşkolu toplu sözleşme yapma yetkisini alabilecekleri için o İşkolu çalışan işçilerin yarısından bir fazlasının kendi üyesi bulunduğu ispat etmesi şartdır. İşyeri esasına göre kurulu sendikaların işverenin yarısından bir fazlasını örgütüne bağlamak herhalde zordur.

Bu şart altında Türkiye'de İşkolu esasına göre kurulu ya da kurulacak işçi sendikalarının İşkolu esasına göre toplu sözleşme yapmaları istenilen yok denenecek kadar zayıf görülmektedir. Bu sendikalar yine de İşyeri esasına göre, toplu sözleşme yapmak zorunda kalacaktır. Ancak bunlar bir tek İşyeri işçileri değil de bir İşyerine bağlı ve aynı diretteli faaliyette bulunan birçok İşyerlerini bir arada ele alıp toplu sözleşme imkânına sahip bulunmaktadır.

Fakat yukarıda anlatıldığımız ne-

denden yıldızından Türkiye tipi sendikaların İşyerlerindeki işçileri organik bağlar kuramadıkları, işçileri merkeze toplayıp mahalli işçileri liceye dikkate almadıkları için işçilerin tenkitlerine hedef olmakta, İşyerlerinde çalışan işçilerin kendi derilerini çözmek yetkisi tamamen ortadan kaldırılmaktır. İşyerlerin işçileri ve sendikalarının ve diğer sendikalarının İşkolu sendikalarının ve diğer sen-

dikaların temsil yetkileri yalnız üye sayılarına göre tesbit edilmektedir, örneğin Fransada mahkemeler nüfuzlu bir sendikanın bütün işçileri temsil etmeye yetkili olduğunu kabul etmektedirler. Bu alanda Türk İş'in yapacağı iş, 275 sayılı kanunun sendikaların temsil yetkisi ile ilgili ve bu yetkili işçi sayısına bağlayan hükümlü değiştirmek için gerekli çalışmalar hemen girişmektir. İlk olmazsa aynı İşkolu kurulmuş kuruluş sendikalar arasında en çok İşkolu esasına dayanan sendikaların İşkolu sevk etmesi gerekecektir.

Bütün bu şartların gerçekleştirimi farzetsen bile bu kerre ikinci bir güçlük ortaya çıkaracaktır İşkolu sevk esvesinde bir toplu sözleşme yapabilmek için o İşkolu daki bütün İşyerlerin bir tek İşyerenin örgütü etrafında toplanması ya da İşyeren sendikasına üye olan İşyerlerin çalıştığı İşyerinde ve bölgelerde temsilciler aracılığı ile değil, o seviyede kurulacak işçi örgütleri ile çalışmayı kabul etmeleri ve bu örgütlerin bellili yetkileri tanımları şarttır.

Aksi halde bugüne kadar kuruluş olan Türkiye tipi sendikaların İşkolu sevk etmesi yasasız soğuyarak yeni örgütler kuracakları ve bu örgütlerin yarısını geçmesi läzedir. Şekerleme ile işçi ve makarna üreticilerinin çıkarlarını aynı şartlara bağlamak herhalde zordur.

Bu şart altında Türkiye'de İşkolu esasına göre kurulu ya da kurulacak işçi sendikalarının İşkolu esasına göre toplu sözleşme yapmaları istenilen yok denenecek kadar zayıf görülmektedir. Bu sendikalar yine de İşyeri esasına göre, toplu sözleşme yapmak zorunda kalacaktır. Ancak bunlar bir tek İşyeri işçileri değil de bir İşyerine bağlı ve aynı diretteli faaliyette bulunan birçok İşyerlerini bir arada ele alıp toplu sözleşme imkânına sahip bulunmaktadır.

Fakat yukarıda anlatıldığımız nedenden yıldızından Türkiye tipi sendikaların İşyerlerindeki işçileri organik bağlar kuramadıkları, işçileri merkeze toplayıp mahalli işçileri liceye dikkate almadıkları için işçilerin tenkitlerine hedef olmakta, İşyerlerinde çalışan işçilerin kendi derilerini çözmek yetkisi tamamen ortadan kaldırılmaktır. İşyerlerin işçileri ve sendikalarının ve diğer sendikalarının İşkolu sendikalarının ve diğer sen-

baksa olursak, bu çevrenin hayırseverlik adetlerini Osmanlıları gelendilerini vakıflarına benzetmek de gerçeklerde aykırı olacaktır. Çünkü Orhan ile Fatih'in yaptığı vakıf tesisleri pagina göre ileri bir admırdı. Rüstem Paşa gibi devlet adamları ise bugünün maaşçılarına ders verecek kadar ileriye dayandı. Okulu bedava, kiszandığını sanan bakanlık bu pahalı okulun pahalı bakanını kendi yetersiz bütçesinden karşılayacak. Diğer işlerini de bu maaşlılarla göre ayarlamak zorunda kalacak.

Tabil bir okul hibe eden şahs, bu okula istediği ismi vermek hakkını kazanacaktır. Ayriye, öğrencilerin varincaya kadar herkes bu şahsa «minnet» duysacaktır. Söke'de ziyaret ettiğimiz okul, adı ile, anma kösesi ile Abdülhamit devrinin politikasını ve özemin canlandırmıştı. Buna kimse alırdı etmez, olağan bulur, ama koca Türkiye'de tek bir okula İsmail Hakkı Tonguç adı verilmek ve hatırlasın istenildir. Zengin hayırseverliğini milli eğitimde sokma hevesli Türk aydilarının farkı liceye bellemeleri gerektir.

Bağışlanan okullardan birine verdığım zaman, «işçilerin ve işçilerin görüşlerin ne kadar Milli Eğitim Bakanlığının üstünde geldiğini gördük. Çalışmalara ne kadar politikalı karışlığı da spesifik meydanda idi. Bu tek katlı, geniş bahçeli güzel okulun, mağrib bölgelerinin darlığı yüzünden, bir eser Amerika'da bile bulunmaz. Gerçekten ziyade mimarlık dergilerinde bulunan bu okul, yeni bir iltisas olan okul mimarisini usul erine göre yapılmış. Pek tabii olarak, Türkçiyen milli gelirine göre çok pahalı mal olmuş. Okul hesaplı yapılmış ki okul歧inda öğrenimin zor olduğu Türkiye'de, daha okul açılır açılmaz çift tedrisat yapmak zorluluğu olmuş. Altı yıldan beri Söke'de yerleşmiş okul müdürü Hasan Molla'dan öğrendiğimize göre, okula bir kat daha eklenecek ve bir katın inşaat masrafi aynı hayırseverden alınacak. Demek ki «nun vergi verme gücü hayli fazla. Okul müdüründen anlayışına

BATILILAŞMA GERİLEMESİ

Söke'deki okulun önünde bulutlu düşündüm. Anlaşan okulun mimarı meslek dergilerinden okul mimarisinin bir iltisasi işi olduğunu, hem öğretmene yardımcı, hem de doğrudan doğruya bir eğitim fonksiyonu taşıması gerektiğini, bina ve bahçenin eğitim psikolojisine uygun olarak öğrencilerin estetik gelişimlerine yardımcı olması gerektiğini öğrenmiş. Fakat bu okulun müdürü ve öğretmenleri bu pahalı okulu degerlendirmek için bununla orantılı estetik, mesleki ve sanatçı formasyonuna sahip miyldiler?

Bu endisemize bir derecede kadar cevap bulabildik. Bu iherici mimarı içinde hinzic içlimiz iki nargile ile kargılandı. Aksam 15.10. okul alle, yemeğinde, kulak zarını patlatan bir twist plagi ile göbek atıldı. Manzara tam battılılaşma gerilemesi portresini çizdi.

Soura ögrencik i Söke'de, öğretmenlerin mesleki formasyonu

Söke'de Hayırsever Maarifçiliği

Dr. Fay Berkes

Söke'de bir ilk okulun ziyaretine giderken bana: «Burada okulların çoğu devlet parasıyla değil, sahibin bağılılığıyla yapılmaktadır. İstemeğin bu okular Milli Eğitim Bakanlığının devrettilir. deffler

Bir kez yıl Söke'nin havasını içine çekmiş olan Yüksek Körkentli Üniversitesi mezunun, yaptığı bu açıklamayı ile bizden bir sürü: «Ya, Bravo, oh, oh» bekledi belliydi. Fakat bu bağıları, Pânlama Dairesinin ve yeni hayırseverlerin sandığı gibi, küçük birer Ford veya Rockefeller tesisine benzetmeye imkânı veren ve Kennedy'nin ölümünün bir sebebi olan kabul liberalizm yönünde olmaktadır. Zengin hayırseverliğini milli eğitime sokma hevesli Türk aydilarının farkı liceye bellemeleri gerektir.

Bağışlanan okullardan birine verdığım zaman, «işçilerin ve işçilerin görüşlerin ne kadar Milli Eğitim Bakanlığının üstünde geldiğini gördük. Çalışmalara ne kadar politikalı karışlığı da spesifik meydanda idi. Bu tek katlı, geniş bahçeli güzel okulun, mağrib bölgelerinin darlığı yüzünden, bir eser Amerika'da bile bulunmaz. Gerçekten ziyade mimarlık dergilerinde bulunan bu okul, yeni bir iltisas olan okul mimarisini usul erine göre yapılmış. Pek tabii olarak, Türkçiyen milli gelirine göre çok pahalı mal olmuş. Okul hesaplı yapılmış ki okul歧inda öğrenimin zor olduğu Türkiye'de, daha okul açılır açılmaz çift tedrisat yapmak zorluluğu olmuş. Altı yıldan beri Söke'de yerleşmiş okul müdürü Hasan Molla'dan öğrendiğimize göre, okula bir kat daha eklenecek ve bir katın inşaat masrafi aynı hayırseverden alınacak. Demek ki «nun vergi verme gücü hayli fazla. Okul müdüründen anlayışına

Atatürkün Derneği mi, Nasır Zeytinoğlu'nun Çiftliği mi?

3

İffet Aslan

Nasır Zeytinoğlu Türk Eğitim Derneği'nin 17 Ekim 1965 tarihli 25'inci Genel Kurul Toplantısında bir kurumun artık Atatürk'ün kurduğu Dernek değil, kendi çiftliği olduğunu teyidini aradı ve buldu. Benim Dernek yönetim kurulumun bir üyesi sıfatı ile hafif taldır yürütmeye çalıştığı mütadele de şimdilik böylece bitti.

Halbuki bu Dernek -bundan evvelki yazılarında da halk oynanı duyurmakla çalışmış gibi- bizzat Atatürk'ün 1925'te Büyükk Millet Meclisinin açılış dolayısı ile yaptığı bir konuşmada, varlıklı vatandaşlarımızın hususı tesebübü ile yok ol ve kabiliyetli çocukların yetişirmeçlerini tavsiye etmesi üzerine kurulmuştur. Bu uyarıştan sonra günün yetkilileri millet vekilleri eğitimcileri ve diğerleri gelenleri harekete geçmiş ve ilk kez Türk Maarif Comiyeti adı verilen bükmü şahsiyet halz bir mütessese ortaya çıkarılmıştır. 1939'da bu kurum başkanları kurulu kararı ile kamu yararına hizmet eden bir dernek haline getirilmiş, 1950'de ise adı Türk Eğitim Derneği olarak değiştirilmiştir.

Derneğin kuruluşuna ait Atatürk'ün 1923'de mecliste sarfettiği sözler ve İçişleri Bakanlığının

larının artırılmasına karşı büyük bir engel bulunuyordu. Bu büyük destek gören Milliyetçi Öğretmenler Derneği'nin baskısıdır. Bu derneğin ileri gelenlerinin benimle konuştukları zaman sorulmağa değer buldukları tek konu: mmeleket gezisine gitmek olanların ne kadarını köylere gaban köpeği ve kurt saldırılarda ugryacıkları noktası oldu. Bir öğretmen, «çok sevgili», köylere gidermenin nedeni olarak köylere gidenlerin yüzde doksan beşinin köpek veya kurt saldırularına uğraması olduğunu gösterdi.

Birkaz «milliyetçi», öğretmen, köylerde kader büyük bir tehlikeyi bulduğunu kabul etmemekle beraber, benim üzerinde çalıştığım «eğitim araçları» konusunu yüzde yüz tehlikeli buluyorlardı. Bunun sonucu olarak, aralarında kaymakam ve savcının bulunduğu bildikleri halde, Söken'in tek bir eğitim idareciyi Atatürk ve Tonguç Güneşine dayanan ve öğretmenlerine haka yapacak olan bir nesleki konuymayı tertiye cesaretini gösteremediler. Gerçek açıya vurmamak için yetkilileri daha ufanlıcağı iddiaları ileri sürdüler: «Önlümdeki yıl yeni ilk okul programı Söke'de tabib edilmeyeceği cihetle, teşrif eden eğitim doktorundan istifade etmek istememişti». Beyan edildi. Ve 300 öğretmenin Söke'de üç veya dört kişilik bir dinleyici bulunmadığı sözlerinin sarfedildiği isittik.

Doğrulan doğruya gözledigimiz bir hal daha manşiydi. Raporu olan ilk öğretmen müdürü vekilliğini yukarıda tanıttığımız ve «Söke» zenginlerinden olmuş denen Hasan Molla yapıyordu. Halk eğitimi binasındaki ilk öğretim müdürlüğine gittigimizde su sahneyi bulduk;

Bir çay yudumlayan Molla'nın önünde kılık kayef bakımından iyi ve medeni kanunu benimsenmiş iki vatandaş ayakta duruyordu. Söyle bir konuşma oyuordu: Milli Eğ. Bakanlığı temsilisi: Aydin Milli Eğ. M.İ.İ.'nden mürazaatına cevap geldi. Kum, çakıl taşmak için vasta yok müdürü. Kireç parası veremeyecekler. Bu sene okula kavuşmak istersiniz siz de zengin bir hayırsever bulmağa bakın. Gidecek siniz, dua edeeksiniz, yalvaracağınız, umidiniz ona bağıhyakasınız.

Okur-yazar olmayan ihtiyar köy lü: Aman müdür bey. Yer yrttık.

kim olduğu memleketlerde böyle sine suç üstü yakalanan bir kimse bunun altından dünyada kalkamaz, ama Zeytinoğlu kalkmasın; bilmiştir. Savunmasını söyleyememiştir:

«Derneğin bizzat Atatürk tarafından yok ol ve kabiliyetli çocukların okutulup yetişirilmesi maksadı ile kurulmuş olduğu doğrudur. Ama bizim bu gayeye hizmet etmediğimiz nastı iddia edilebilir? Bir öğrenci bu gün Milli Eğitim Bakanlığında yilda en az bin liraya mal olmaktadır. Biz bu okulda Beş bin öğrenci okutuyoruz. Demek Milli Eğitim Bakanlığının her yıl en az beş milyon lira kar sağlıyor bu miktarda bir yıldan onu kurtarıyoruz. Bakanlık böylece yıllık sarfyatın bu miktarından kendi parasyyla okuyacak durumda olmamış çocukların yararlanması teminde serbest kalıyor. Bu az yardımın泥dir.»

Zeytinoğlu'nun bu sözlerini alkışlayan ellerin sahipleri bu haleketleriyle müessesesi Ataturk'ün Derneği olmaktan çıkarıp, Zeytinoğlu'nun çifliği İlhan ettiğlerinin acaba farkındamışlardır? Bu küçümsenebilecek bir olay değildir. Aında önemli sorular yatsaktır.

Bir Dernek genel kurulu Zeytin oğlu gibi demografi ustalarının elinde olsun, ana geyesini korumakta aciz duruma düşerse bunun davacısı kim olacaktır? İlhanı makam hakkı çiğnenmekten kurtaracaktır?

Bu soruların bu gündük Türkizmde kolaylıkla cevaplandırılabilir gibi olmadığı anlaşılmaktadır. Ama kendini Ataturk'ün derneğinden mirasın bekçisi bilen herkes bu soruların cevaplarını bizzat aranacağı koyulmalıdır.

Yoksa yillardır bizi perişan eden bumeceyi, murekkep kalkınma hamlesi gerçekleştirmekte bütün dünyanın öncüsü olduğumuz halde niçin hala bosphorusu doğrultumadığımızın cevabını hiç bir zaman bulamayız.

Zeytinoğlu'nun Derneği asıl meşeden uzaklaşdırılmışının, hüviyetini değiştirmeye çalışığının delili bu değildir. 17 ekim 1965'de Genel Kurulda geçirilen yeni tüzüğü ilave edilen bir madde ile Dernek kuruluşunda ilke tam ziddi bir yöne sürülmüş mis hatta yabancı emeller ale edilmesi imkân dahilinde getirilmiştir. Bu madde ile, «Türkçe ve yabancı dile öğretim yapan yüksek okullar açmak» Derneğin amacı arasında alınmıştır.

Bu 1939 tarihli vesikada beltilen «Türk çocukların yabancı okullara bas vurmaktan kurtaracak okullar açmak» amacının tam tersi bir amaç olmakla kalmayıp, Lozan anlaşmasının metnine ve Anayasamızın ruhuna aykırı bir özellendir. Milli Eğitim Bakanlığında izlenen politika ile de çatışmaktadır. Fakat Zeytinoğlu, «Bir dil bir insandır» tekerlemesine şımarık «sanki maddevi tenkid edenler dil öğrenimi veriyorlar gibi, yabancı dile öğretim yapan yüksek okulların lisansunu savunmuş ve kedinin ağızda hizmette Eğitim Bakanlığında izlenen politika,

Anayasamızın ruhu, Lozan anlaşmasının metni gibi hususları enge kabul etmediğini ortaya koymustur. Bol bol da alkışlanmıştır. Zaten genel kurul toplantısında Nasır Zeytinoğlu ne derse alkışlamaya önceden kararlı bir tek el kalkmazımdır. Genellikle katılmamaktadır da.

Bu durumda, «Derneğin akçeli işleriyle ilgili uygulamasının halde olduğunu» ileri süreven ve bu hususta müzakere açılmasını talep eden önergenin duvarlar kadaş sağlı kulaklardan öte geçemediğini belirtmemede şaşılacak bir yön bulunuşunu gerektir. Halbuki hukuk düzeni anlayışının hakim olduğu herhangi bir memlekette değindirim hususların yalnız bir tanesi bir Derneği kökünden sarmaşa kâfi gelirdi. Bular ne kadar tekrarlanıa yeridir; başlıcaları söylece özelleşebilir.

Türk Eğitim Derneği'nin yönetim kurulu yarısı kurulmuştur. Bu başkanlığın birçok yetkili memurları halkın parası ile geçimini sağlamaktadırlar. Eğer hakikaten ilk eğitimini yazılımı hayırseverlere kabul etmek isteyen biri yapılabilir. Pamukçular çok skandal durumdadır. Size bir şey vereceklerini kafanıza koymayın. Her halde bekleyeceksiniz seneye.

Pek çok mâna taşıyan bu söz, yeni Söke'lerden olay İlköğretim müdür vekili Demirçaylıları savdı.

Yorumu geçmeden önce, sonradan anlaşılan iki noktaya işaret etmek isterim. Demirçaylı mutarının çocukların okula devam edebilenlerden ibtilâs koyulmamın de okul çağında çocuk

Ey, öğretmen öncülüğün, sen ne rede kaldım?

Derneğin Ankara Koleji teşisini her yıl ödemek zorunda olduğu Dernek para kayıtları ile birlikte açıklär hemzî mînahsıl edilmemiştir. Yönetim kurulu bu yönde zayıf şartlıdır. Bu mînahsıl denetimlerin kâfi gelirdi. Buna göre yöneticileri İbra edilmiş durumdadır. Ve bu halde Dernek yönetim kurulu sorumludur. Teslisin yıldız bütçesinin on milyonun üzerinde olduğunu hatırlanacak olursa bunun hafif bir ihmal olsadı anlaşırlar;

Derneğin Ankara Koleji te-

linmektedir. Fakat bu tutumun Derneği piyango bilet satışı artırmak için halkı yanıtımak gibi pek sakıncalı bir duruma düşürecek de aşikârdır. Ve ilk...

Asıl önemli Dernek başkanı Nasır Zeytinoğlu bu iddiaların hiç birini reddetmemiş sadece kendi tutumunun doğrulugunu savunmuştur. Mesela Kolejin denetimi hakkında «Ankara Kolejin tesisinin tukuk: sahibi hazır mîstâkî bir müessesedir. Bu tıbarla yöneticileri İbra ile mükellef deildir. Teslisin İlak murâkebesi bahis konusu ise, ounu ancak mîhkameye yapabilir» demistir. Ve Genel Kurulun Başkana sadık üyeleri bu parlaq görüşleri uzun alıksılamıştır. Zaten Zeytinoğlu ne derse alkışlamaya önceden kararlı bir tek el kalkmazımdır. Bu durumda Zeytinoğlu'nun tutum ile ilgili endişeler dile getiren iâyeye adeta nispet alıksınamasında, ne de verilen önergenin lehinde ya da raporun aleyhinde bir tek el kalkmazımda vadıyanacak bir taraf vardır.

Sımdı de yönetim kurulu beni bir kurul- dahil bir arkadaşlarımla İhra etmenin yollarını aramaktadır. Hem de «Dernek anıclarını» vatalayıcı faaliyetle...

Yapabillirler mi? Aralarında bu da itiraz eden bir iki kişi yok değil. Kendi ifadelerine göre beni hâkî bulduklarından değil, bunun hata olacağı düşüncesine ile. Ama ben yine de yapabillirler derim. Hele yeni tüzüğün başkanlığı sağlayıcı yetkilerden sonra Yapılan usulüzâmî yetkilerim aşırı olmuş, bizim Dernek başkanlığının kendini böyle seylerle bağlı tutmamıştır. Karar defterine geçmiş şerhlerimi bile sökmekten bahsediyorlar. Hele bir yapalmış da o gitmiş hakkını aramak için başıracak kapı bısun divisorlar.

Olur mu böyle şey? Oluyor iste. Bu durumda buraya Ataturk'ın Derneğin denetim mîmâkî mi? Olası olsa Nasır Zeytinoğlu'nun çifliği olur Zeytinoğlu tüm davranışları ile «kanun benim» demiye getirmiştir. Bu da suç mu? Her aña aynı iddiadır. Sen onun çiflik sahibliğini kabul etmeye gör sununda mutlaka «devlet benim» diye karşısına çıkaçtır.

TEVFİK FİKRET

ESKİ ÇAĞLAR TARIHI

(Tarih-i Kadim)
Yenileşiren:

A. KADİR

Büyük Türk ozanı Tevfik Fikret'in bu çok önemli şîri, A. Kadir'in şîri diliyle yeniden yaratıldı ve çok temiz baskılı bir kitap halinde genç kuşaklara armağan edildi.

3 Lira

İsteme Adresi:
P.K. 58 Beyazıt-İstanbul

YON-131

GUN YAYINLARI SUNAR

A C L I K Y I L L A R I SERGEY SEMENOF

6 Lira

Taşra İçin ödemeli isteme adresi: GUN YAYINLARI Posta K. 1119 - İSTANBUL

Istanbul dağıtım :
UGRAK KITABEVİ
Beyazsaray - Beyazıt

(YON-125)

1954 yılında kitabı basıldığı eserin türü:

FERHAT İLE ŞİRİN

Oyun 4 Lira.

MEMDUH ŞEVKET ESENDA'Lı

Yayınlanmış ve yayımlanmamış 34 hikâyesi I. Ciltte:

TEMİZ SEVGİLER

10 Lira.

NEZİHE MERİC'in

Uçluçü Hikâye Kitabı:

MENEKŞELİ BİLİNC

3 Lira. Çıktı: DOST YAYINLARI

Genel Dağıtıcıları :

MINNETOĞLU KİTABEVİ - CAGALOGLU - İSTANBUL
BASKENT YAYINEVİ, ULUS - ANKARA.

YON - 129

Okurken:**FAŞİZM NEDİR?****Fethi Naci**

Bugünlerde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi asistanlarından Murat Sarıca ile Rona Aybay'ın «FAŞİZM» adlı kitaplarının ikinci baskısı çıktı. Bu bilim adamlarımızın çetrefil dillerine nerdeyse alıştığımız için temiz ve duru türkçesiyle kişiyi şarttan bu küçük kitapta konunun iyi incelenmiş olmasından gelen bir açık-seçilik var. Geniş bilim adamlarının geniș okuyucu kitleleri için, öncü konular, günün meselelerin ele alıp inceliyen bu tip esere itibar etmelerinin çok faydalı bir gönümne biçim olacağuna inanıyorum.

ITALYA'DA FAŞİZM DOĞUSU

Birinci Dünya Savaşından sonra İtalya, büyük güçlükler, sıkıntılardan ve uzlaşmazlıklar için deydi. Savaş sonrası, birçok ekonomik sıkıntılar getirmiştir. Savaşın dönen eski askerler işsizlikle karşılaşmışlardır. Para değerini gün den güne düşürüdü. Savaş sırasında, savaşın gereklerini sağlayabilmek için geniş bir üretmeye geçen endüstriyel barış ekonomisi ne uydurmak çözümü çok güç

ti. «Faşizm yalnız bir tek ülkede belirli koşulların gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkmış bir hareket olarak ele alınmamalıdır. Faşizm, belirli koşulların bir araya gelmesiyle, her ülke için söz korusu olabilecek bir rejimdir.»

Bunun için faşizmi iyi tanıma gereklidir. Bu yazında, Sarıca ile Aybay'ın kitabımdan özetler verilecek, faşizmin bellâbâh özellikleri belirtilecektir. (Çoğu cümleler kitaptan olduğu gibi aldığımı ayrıca belirtirim.)

ITALYA'DA FAŞİZM DOĞUSU

«Faşizm» de, İtalya'da faşizm oldukça geniş bir biçimde inlemekte, Alman nasional-sosyalizmi ile İspanyol frankizmîler de kısaca söz edilmektedir. Bence, kitabı en büyük eksikliği günümüz faşizminin özellikle hâlde dokunmaması ve «Türkiye ve faşizm» konusunu ele almamasıdır.

Sarıca ile Aybay'ın da dediği gibi

ETİBANK
SERMAYE: 500.000.000 TL

MADEN, ENERJİ VE BANKACILIK
SAHALARINDA OTUZ YILDIR
MEMLEKET HİZMETİNDE

Basın — 1877

ŞİDDETLİ

BAS
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPIN

*basarı ile
kullanılır!*

GRİPIN
KİNİNLİ
GRİPIN

GRİPIN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Yeni Ajans — 5774

bî sorundu.

İç ve dış politikada başarısızlığı uğrayan hükümetin otortesi sarsılmıştı. Sosyalist hareket birlikten yoksundu. İtalyan sosyalistler, liberal demokratik düzene işlemesine engel olabilecek güçte oldukları göstermişlerdi. Ama bu düzeni yıkıp yerine yeni bir düzen de kuramayıardi. güçler, buna yetmedi.

Bu durumda, İtalya'ya bir başka çözüm yolu bekliyordu. Bu da sağcı bir diktatörlük getiren karıştı - devrim olacaktı.

Savaşın bitmesinden sonra Mussolini, eski askerleri, işçileri, esnafı, bazı işçileri ve üniversiteleri, öğrencileri faşist hareket içinde toplamıştı. Bu toplanmayı sağlayan etmenler, belirsiz bazı reform istekleri, aşırı milliyetçilik ve özel little sosyalist - komünist hareketine karşı, savaş düşüncesiydı.

1919'da Parlamentoda bir tek üyesi olmayan faşistler, 1921 seçimlerinde 35 sandalya kazandılar. 29 Ekim 1922'de ünlü Roma yürüyüşü yapıldı. Ve kral, hükümeti kurmak üzere Mussolini'yi çağırdı. Orta ve yüksek sınıfların bir sosyalist devriminden korkmaları, halkın sosyal sorunların demokratik düzene içinde çözülmesinden umudu kesmesi ve sürekli bunalımlar faşizmi doğuran nedenler olmuştu.

FAŞİZM NEDİR?

Palme Dutt'un dediği gibi, «Faşizm, ilk ortaya çıktığı sıralarda yığınların desteği sağlanmak için karanlık bir biçimde anti kapitalist propaganda yapmışsa da, gerçekte büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sermeyedalar ve endüstricilerce desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir.»

Faşizm, İtalya'nın siyasal yapında köklü bir değişiklik getirmiştir, fakat ekonomik yapıda ancak işçi ve patronları korporatif bir düzende toplamak, devlet müdahalesine yer vermek, planlı bir önem vermek gibi, biçim değişiklikleriyle yetinmiş ekonomik yapının temelinin değiştirilmesi de değişiklikler yapmamıştır.

Bu biçim değişiklikleri ise çalışan sınıfların serbestçe teşkilatlanarak haklarını savunmasına engel olmuş ve sermayenin emek üzerinde kurduğu üstünlüğe dönükülmüştür.

Sonuç olarak, faşist hareketinin köklü bir değişime değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidarının bir elden diğer ele geçtiği olduğu söyleyebilir. Bu el değiştirmeye sonunda, liberal demokrasının yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzenden, demokratik kurumların kendi aleyhine yarattığı tehlükelerden kurtulmuş olarak sürdürülmiştir. Çünkü, totaliter rejim işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına başvurmuş, buna karşılık varlıklı sınıflara dökülmüştür.

FAŞİZMİN EKONOMİ POLITİKASI

Faşist rejimde aslolan özel tâbâbüstür. 1927 yılında kabul edilen cahtâsına bildirisi 7. maddesine göre, «Özel tâbâbâlı ulusal çıkarların sağlanmasında en etkili» ve yararla araçtır. 9 maddede göre, «Devletin üretme müdalesi, ancak, özel tâbâbâsının olmadığı, ya da yetersiz kaldığı durumlarda, ya da özel tâbâbâsının devletin politik çıkarlarına karşı gelmesinde söz konusu olur.»

Prof. Vedel'in dediği gibi, «Faşizm ekonomik alanında ancak büyük kapitalin izin verdiği ölçüde devlettir.»

Faşist görüşte, işçi-patron, sermeyed-emeççi gibi ayrımların ortumesi için, bunların hepsine birden «üretimciler» denilmiş ve bunlar «üretimciler birliği» içinde birleştirilmiştir. Bu birleştirime gerçekleştirecek araç da korporasyondur. Böylece faşizm, emek ile sermaye arasındaki temeli ekonomik olan bir çelişmevi hukuki vollarla çözüme çalışmaktadır. Ancak tövbe bir çözüm yolu temel ekonomik gelişmeyi çözmeye yetmemekte sadece bir hâlterini örtmeye çalışmaktadır. İşçilerin serbestçe teşkilatlanması da engel olması yüzünden bu sistem, sonunda sermayenin bir baskı aracı olmaktan ileri geçmemektedir.

FAŞİZM VE DEMOKRASİ İLKELERİ**GUILLAUME APOLINAIRE****FÜZE**

Ensenin siyah saç demeti hazırlamadır
Akıldan geçen akıldan geçenle karşılaşır
Sevdigim tek obüs göğüslerin
Hatiyan bize gecceyi gösteren bir işaret feneri

Atımın geniş sağılığını gördüm seni düşündüm

Piyadeler dönmekte gazete okuya okuya geri

Sedyecinin köpeği dönmekte ağızında bir pipoya
Bir kukumav kanaatler kula gözler donuk çene
yavru kedi ayaklar kedi

Yeşil bir sican gecer yosunlar arasından
Konak yeri kazanında nırvana yandı
Anlamı çok şeylerden kollarımlı

Megafon bağırı
Ateşe devam

Ateşe devam bataryalarınız askı

Uyumu ağır ziller trampetlerin
Aşk delisi melekler vurur
Ordular Tanrı onuruna

Tepede budanmış bir ağaç

Vadide tırmanan traktörlerin gürültüsü

Ey XIX. Yüzyılın öyle saf öyle güzel yüksek
bacalar dolu yaşılı dünyası

Yeşitliği ulaştığımız yüzyılın
Ey toplar

75 lik mermilerin pırıl pırıl boşkovanları
Dindareca sen şatır eahn

POSTA KARTI

Sana yazıyorum üstüm çadr
Can veriken bu temmuz günü
Acarlaren göz kamaştırır
Gök hentüz neredevse mavi
Başım ton atesinden sañır
Hemen solan temmuz gülleri

TALİM

Gerilerde bir köyden
Gelen dört bomba eri
Ta tırnağa teneden
Toz toprak üzerleri

Bakışları ovada
Geçmiş konuştukları
Bir obis otlamasa
Yok dönüp baktıkları

Dördü de onaltı
Söz dün varın ne belli
Simdiden hazırlıklı
Uzun ölümlü talimi

Türkçesi: Necati Cumali

Faşizm demokrasi ilkelerine
toptan karşıdır. Bunların başının
da seçim ilkesi gelir. Faşist görüşe
bi aştı. İnsanla aklı kışın,
cahillle aydının eşit oy hakkı olmasının
kabul etmez. Faşizme göre
matematik bir demokrasi.
saçmaktan başka bir sey değildir.

Faşizm, genel olarak yurdas-
ası arasında eşitlik sağlıyor.
gibi kadın-erkek eşitliğine de
karşıdır. Meselâ Mussolini, kadınlardan
üniversitelerde felsefe öğrenimi
yapmalarını yasak etmiştir.

Faşizme göre, iktidar halkın
gelmez. İktidar halkın üstün iyiliğini
sağlayanların ellerinde bulunmalıdır.
Cünkü faşizme göre
kişiler gerçek çıkarları on
olduğunu kavramazlar. Bu nedenle
ulusa çıkarları belirtilmesi
ve sağlanması, ancak seçkinler
ile ilgili başarılabılır.

Faşizm parlamanter rejimin temel
ilkeleri olan halk egemenliği,

seçim kuvvetler ayrılığı, siyasal
partiler özgür tartışma gibi ilke
ve kurumları açıkça reddetmektedir.

Sarıca ile Aybay, bundan sonra,
faşizm devlet anlayışını incele-
mekte ve kitaplarının ikinci bö-
lümünü «İtalya dışında faşizm'e
sayıtmaktadırlar.

Yukardaki özetleri okuyan bir-
çoğ okurun, «Faşizm hakkında
hâlbi bir eser okumadığım halde
bunları ben de biliyordum» de-
mesi mümkün. Birçok yazarı
mizin politikacımızın vazifelerini
söylediklerine vukardak: özet-
lerin işçinde bakırısa, bunun se-
beb; kolaylıkla anasıdır. Kimbâ-
lîr belki de bu vazifelerin politi-
kacılarının içinden. Moliere'in Mon-
sieur Jourdain'ının «Yılarcaya ne-
şir söylemişim de haberim vok-
muş» demesi gibi askır saskın
«Meğer faşizmi savunurmusum da
haberim yokmuş» diyenler de
çıklar.

TÜRKİYE'DE NASIL PARA KAZANILIR?

Sigorta Yolsuzlukları

Kâzım Rüştü Güven'i ismen az kişi bilse de, Ankara'daki Büyük Sinemanın sahibi olarak milyoner Güven, Türk politika hayatında ün yapmış. Menderes döneminde, sinema salonunu CHP'ye kiralamayı reddetmiş, Menderes de bu «örnek» davranıştı fazlaıyla mükafatlandırmış.

Sinema salonunu muhalefete kırılamayı reddederek Demokrat Partiye bağılığım ispat eden Güven, Yapı Kredi, Emlak Bankası ve İş Bankasından 20 milyon lira kredi sağlamıştır. Ayrıca acentesi bulunduğu Güven Sigorta adına tâhsil ettiği milyonlarca lira primi, sigortaya ödeyecek yerde rahatlıkla kendi işlerinde kullanmıştır. 7379 sayılı kanun gereğince acenteler tâhsil etmek üzere primleri, bağlı oldukları şirkete altı ay içinde ödemek zorundadırlar. Ama Büyük Sinemanın sahibi, kanunun bu açık hükmüne rağmen, primleri kendini zenginleştirme yolunda harcamıştır.

Güven Sigortanın taaliyetlerini de netleyen İktisadi Devlet Teşebbüsleri Karma Komisyonu Raporu, Ankara Acentesi hakkında şu ilgi çekici bilgiyi vermektedir: «Yıl 1960. Şirketin bu yıl sonundaki acente ve produktörlerden önemli miktarla teminatlarının üstünde alacağı bulunduğu, bîhassa eski Ankara Acentesinden olan ve ayrıca Yüksek Denetleme Kurulunun bu alacakla ilgili olarak verdiği raporda da belirtildiği üzere, herhangi bir teminata bağlanmadığından dolayı tâhsil edilemiyen teraküm etmiş alacaklarının 5,5 milyon lirayı bulduğu, ayrıca bu acentenin bugüne kadar yaptığı işlerden de yaklaşık olarak Şirketi 2,5 milyon lira civarında zarara soktuğu anlaşılmıştır.»

«Yıl 1961. Eski Ankara Acentesinden olan alacaklar da yeni ilâvelerden dolayı 1961 sonunda 6,1 milyon liraya bâliğ olmuştur. Tâhsil için yapılan teşebbüslerden bu yıl sonuna kadar müsbet bir sonuç alınamamıştır.»

«Yıl 1963. Yıl sonu itibarıyle iktisal organları, acente ve produktörlerdeki alacakların yekunu 11,1 milyon liradır. Eski Ankara Acentesinden olan ve içraya intikal etmesine rağmen, bugüne kadar herhangi bir tâhsilât yapılmayan 5 milyon 248 bin lira tutarında alacakla birlikte bu miktar 16,3 milyon lirayı bulmaktadır.»

Şirketin bu eski acentesinden olan ve yıldan beri tâhsil edilemediğinden dolayı teraküm eden alacakları için hükmü takibatın yürütülerek haciz konuslu malların satılması suretiyle alacakların tâhsilini ve bu alacakların bugüne kadar teminatsız olarak birikmesinde ilgili bulunanlar hakkında da yetkili makamlar tarafından tahkîk açılmıştır ve Şirket parasıyla gayrî menkul edinip borçlarını zamanında ödemeyen acenteler hakkında haciz voluna giderek, alacakların tâhsilini lüzumlu görmezdi.

PRIMCI MİLYONER KONUSUYOR:

Büyük Sinemada, 5 milyon liranın fazla sigorta primlerini zimmetine geçirgen ve yaptığı çürük işlerden dolayı da sigortayı 2,5 milyon lira zarara sokan milyonerle karşı karşıyayız. Milyonerin 30 yıl önce turşuluğu ve kömürçülük yaptığı hatırlayanlar vardır. Milyoner, 1939 yılında eline geçirdiği Ankara Acenteliğini iyi değerlendirmiştir, geniş banka kredilerinin de des-

tegi ile büyük emlak sahibi olmuştur. Sıhhiye - Kızılay arasında Büyük Sinema'yı, altındaki çarşayı ve köşedeki iş hanını yaptırmış, gittikçe büyülererek Güven Çarşısını kurmuştur. Kartal Maltepe'de, Emlak Kredi Bankasından sağlanan 5 milyon lira ile yapılmış bir mensucat fabrikası vardır. İstanbul'da Kadıköydeki köşkü bir müze niteliğindedir. Meyva ve Sebze Birliği ile zara ra katılmıarak kâra ortak olmak esası üzerinden yaptığı işbirliği dolayısıyle bir ambalaj fabrikası kurmuştur.

27 Mayıs ihtiyaçlı, banka kredisine sigorta primleriyle çalışan milyonerimizi büyük borçlu olarak yakalamıştır. Borçlar istenince güç duruma düşen Kâzım Rüştü, borçların tecili için çok uğraşmıştır. Bu dönemde, eski Büyüreka Ataşemiliteri olan Kenan Kocatürk adındaki emekli bir Kurmay Albay Müdür olarak almıştır. Millî Birlik yönetimini sona erince, eski Demirbank Genel Müdürü Emin Sencer'i tam yetkilî menecer seçmiş ve onun çabalaryla türlü bankalarındaki borçları için önemli indirimler ve ödeme kolaylıklarını sağlamıştır. Fakat yine de emlak kralının borcu, 28 milyon lirayı bulmaktadır. Konkordatoya gidişmiştir, ortada hanılar, fabrikalar ve sinema vardır, ama borcun tahsilî mümkün olmamaktadır. Bunda devlet teşebbüslerinin de kusuru vardır. Devlet teşebbüsleri, doğrudan doğruya yine bir devlet teşebbüsü olan Güven'e sigorta olabilecekleri halde, israrla aracılık geçmemi ve böylesi boş yere milyonlarca komisyon ödemeyi tercih etmektedirler. Hattâ devlet teşebbüslerinin, başka şirketlere sigorta olmalarına dahi lüzum yoktur. Teşebbüsler kendi kendilerini sigorta edebilecek durumdadırlar ve bunu kısmen yapmaktadır. Ama devlet teşebbüsleri, Yüksek Denetleme Kurulunun tavsiyelerine alırdı etmeden sıra bazı sigorta şirketlerine ve aracılara prim ödeyebilmek için dışarıya sigortalanma ya gitmektedirler. Bu yıldan iktisadi devlet teşebbüsleri yılda ortalama 55 milyon lira prim ödemektedirler! Bu hediye 55 milyon liradan yabancı şirketlerin de yararlandıkları görülmektedir. Mesela T.H.Y. uçaklarının sigorta işine 14 Millî şirket birlikte katıldığı halde, T.H.Y., sigorta işini, İş Bankası'nın da bir miktar hissesi bulunan Tam Sigorta şirketine usulsüz olarak vermiştir. Tam Sigorta, Türk - Amerikan Dış Ticaret Bankasına aittir. Karma Komisyon Raporu, bu hususta şunları yazmaktadır: «Türk Hava Yollarına ait sigorta işlerinin ihalesinde, Güven Sigortanın dahil bulunduğu 14 millî şirket grubu ile, yabancı sermayenin de iştirâki bulunan bir şirket arasında müsabık şartların kollarımadığı, 14 millî şirket tarafından verilen son fiyatlar da

Kâzım Rüştü Güven

îşbirliğini alabilmiş değildir. Usul sigorta, alacaklarını hiç bir esasi teminata bağlamaktan da uzaktır. Haciz yoluna gitmeye denemiş, ama Emlak Kredi Bankasının daha önce Büyük Sinemayı alacağına karşılık ipotek ettiğini görmüştür. Güven Sigorta, geçmiş yıl kârlarından Kâzım Rüştü zararını kapatmıştır.

Kâzım Rüştü denemesinden sonra Sigortanın aracı kullanmak yerine, bir şube açıp kendi işini doğrudan doğuya yapması gereklidir. Nitekim Kâzım Rüştü hesaplarına el konulması ve mukavelenin feshi üzerine Güven Sigorta muvakkat bir büro açmıştır. Ama masrafı olacıktır gereksiyle büro kapatılmış ve yeni bir acente bulunmuştur. Bunda devlet teşebbüslerinin de kusuru vardır. Devlet teşebbüsleri, doğrudan doğruya yine bir devlet teşebbüsü olan Güven'e sigorta olabilecekleri halde, israrla aracılık geçmemi ve böylesi boş yere milyonlarca komisyon ödemeyi tercih etmektedirler. Hattâ devlet teşebbüslerinin, başka şirketlere sigorta olmalarına dahi lüzum yoktur. Teşebbüsler kendi kendilerini sigorta edebilecek durumdadırlar ve bunu kısmen yapmaktadırlar. Ama devlet teşebbüsleri, Yüksek Denetleme Kurulunun tavsiyelerine alırdı etmeden sıra bazı sigorta şirketlerine ve aracılara prim ödeyebilmek için dışarıya sigortalanma ya gitmektedirler. Bu yıldan iktisadi devlet teşebbüsleri yılda ortalama 55 milyon lira prim ödemektedirler! Bu hediye 55 milyon liradan yabancı şirketlerin de yararlandıkları görülmektedir. Mesela T.H.Y. uçaklarının sigorta işine 14 Millî şirket birlikte katıldığı halde, T.H.Y., sigorta işini, İş Bankası'nın da bir miktar hissesi bulunan Tam Sigorta şirketine usulsüz olarak vermiştir. Tam Sigorta, Türk - Amerikan Dış Ticaret Bankasına aittir. Karma Komisyon Raporu, bu hususta şunları yazmaktadır: «Türk Hava Yollarına ait sigorta işlerinin ihalesinde, Güven Sigortanın dahil bulunduğu 14 millî şirket grubu ile, yabancı sermayenin de iştirâki bulunan bir şirket arasında müsabık şartların kollarımadığı, 14 millî şirket tarafından verilen son fiyatlar da

rakip firmaya duyurulduğu halde, rakip firmaca verilen nihai teklifin 14 millî şirkete duyurulmadan bu firma ile mukavele yapıldığı anlaşılmıştır. Bu ihale ile ilgili hususlar hakkında tâhkitat açılması ve kamu iktisadi teşebbüslerinin sigorta işlerinde aracı kullanılamaları konusunda ilgili dairelere tamam edilmesi gerekmektedir.»

YENİ ANKARA ACENTESİ:

Güven Sigorta, Kâzım Rüştü denemesinin bir benzerini yeni Ankara Acentesi Hayat Öney ile yaşamıştır. Eski denemeden hiç bir ders almaya Sigorta, teminatsız olarak ve büyük bir cömertlikle eski acente portföyü ile birlikte yeni acenteye devretmiştir. Hayat Öney de, Kâzım Rüştü gibi, çoğu devlet teşebbüslerinden gelen primleri tâhsil etmiş, ama bunları Sigortaya yatırmamıştır. Güven Sigorta, bu yüzden uğradığı zararları da sineye çekmiştir! İktisadi Devlet Teşebbüsleri Karma Komisyonu, bu konuda şu bilgiyi vermektedir: «Eski Ankara Acentesinin hesaplarına el konulması ve mukavelesinin feshi üzerine, Ankara'da kurulan muvakkat büronun yeni bir Ankara Acentesinin faaliyetе geçirilmesi üzerine, esaslı bir etüde istinad etmeden masrafı olacığı mülâhazasıyla kapatıldığı ve yapılan anlaşmada yeni acente iehine hükümler konulduğu, bu acentenin mukavelede gösterilen teminatı dahi vermemesine rağmen, Şirketçe herhangi bir işleme tevessül olunmadığı ve eski acenteye ait portföy mülkiyetinden de istifade edebilmesine imkân verildiği anlaşılmıştır.»

Bu iş 1962 yılında yapılmış ve 1963 yılında Güven Sigorta, yeni acenteden olan alacakları için karşılık alıma zorunda kalmıştır: «Acentelerden olan ve teminatsız bulunan alacaklar için 1,8 milyon karşılık tefrik edildi, bunun 478 bin lirasının yeni Ankara Acentesinden olan alacaklar için tefrik edildiği görülmüştür. Halen dâvaya intikal etmemekle beraber, alacakların zamanında tâhsil edilememesi ve şüpheli görüldüğünden dolayı da karşılık tesisi cihetine gidilmesi, mukavelede vermekle mukellef tutulduğu teminatı dahi tamamlayamadığı, yeni olmasına rağmen borçlarını da zamanında ödemediği anlaşılan bu acenteye ait mukavelenin kişi zamanda feshi ile hesaplarının tasfiyesi ve acentelik muameleleri ve sağlanan hakları bir incelemeye tabi tutulması, Ankara'da bir büro veya şube açılmasını etüb edilmesi zaruretini bertirme icab eder.»

Güven Sigorta nihayet büro açma yoluna gitmiştir. Ama bu arada acentelere lüzumsuz yere milyonlarca lira para kaptırılmıştır. İktisadi devlet teşebbüsleri ise, yerli - yabancı sigorta şirketlerini ve aracılıarı zengin etmek için lüzumsuz yere yılda 50 milyon lira civarında prim ödemekte dirlər.

Kâzım Rüştü Güven'in meşhur «Büyük Sinema»si.